

www.revistanoua.3x.ro

Revista nouă

Anul II Nr. 4 (13) / aprilie 2005

Fondată de Bogdan Petriceicu HASDEU la 15 septembrie 1887
Seria a patra, editată de Cercul literar «Geo Bogza» și Fundația «Hasdeu»

Paradoxul și arta

Desen de Frédérique Bertrand

DIN CUPRINS ♦ **Cronica literară** - Constantin Trandafir - **Nicolae Grigore Mărășanu, poetul ca o insulă în Marele Fluviu** ♦ **Dialog** - Cassian Maria SPIRIDON, «Literatură fără sentiment, fără metafizică, fără mister nu este altceva decât înșiruire de cuvinte» ♦ **Colocviu** - Paradoxul și arta (participă: Viorel Cernica, Codruț Constantinescu, Christian Crăciun, Florin Dochia, Vasile Spiridon, Constantin Trandafir) ♦ **Enciclopedia HASDEU** - Dumitru Matală - **Sic Cogito** ♦ **Eseu** - Elena Dinu - **Artistul în lumea de azi** ♦ **O anumită privire** - Vasile Spiridon - **Arta așteptării**, Ion Stratan - **Victoria minimalismului** ♦ **Poezie** - Victor Sterom, Al. Priboieni, Constantin Stancu ♦ **Cadente reflexive** - Viorel CERNICA - **Natura credinței** ♦ **CortexT** - Christian Crăciun - **Monahul ascuns și textul dezvăluit** ♦ **Folclor** - Gherasim Rusu Togan - **Blestemul ca motiv folcloric**

Artă plastică

Expoziția de pictură semnată LIANA DAVID a deschis în primăvara aceasta seria de prezențe plastice de anul acesta din Câmpina. În asistența unui public numeros, iubitor de culoare și lumină picturală, cele peste douăzeci de tablouri expuse de către Liana David, au fost prezentate pe larg de către criticul de artă prof. univ. VLAD CIOIBANU din București. Comparându-i creația cu o poemă a frumosului în care vocile inimii se asamblează într-o unitate vizuală, descoperindu-se astfel inefabilul, domnia sa a mai remarcat, printre altele, și faptul că, deși omul lipsește din peisaj, pictorul stăpânește cu precizie arta compoziției, cu un centru de greutate bine soluționat în cadru. De asemenea tușele de mare finețe amintesc de stampele japoneze, prezentă fiind aceeași uimire și puritate în fața naturii. Considerându-le drept exerciții de purificare, aduse prin aceste lucrări, respectatul critic așteaptă, precum noi toți, în continuare și alte manifestări în viața de pictor a Liane David. Cuvinte de laudă a avut și profesoara A. Toderășc, pentru care pictura Liane David se face ecoul unor vechi împătimiti ai plaiurilor câmpinene, precum N. Grigorescu. (grt)

Premiile revistei „Convorbiri literare”

În perioada 22-24 aprilie 2005 a avut loc ediția a IX-a a Zilelor Revistei „Convorbiri literare”, în cadrul căreia s-au decernat premii la fiecare categorie, de la reviste până la premiile de excelență.

REVISTE LITERARE: Revista „Origini” reprezentată de domnul Gabriel Stănescu - pentru afirmarea literaturii române în spațiul nord-american; Revista „Oglinda literară” reprezentată de domnul Gheorghe Neagu, redactor-șef - pentru promovarea unui viguros climat literar; Revista „Cuvântul”, reprezentată de domnul Mircea Martin - pentru înalta valoare a demersului cultural. EDITURI: Editura „Paralela 45”, reprezentată de domnul Călin Vlasie - pentru consecvența promovare a literaturii române contemporane; Editura „Polirom”, reprezentată de domnul Silviu Lupescu - pentru 10 ani de excelență în cultura română. POEZIE: Nicolae Panaite - pentru poezia sa afirmată sub zodia misterului; Vasile Proca - pentru poezia sa cu nuanțe metafizice; Marian Drăghici - pentru poezia sa de profunde rezonanțe. PROZĂ: Aura Christi - pentru realismul de nuanță magică al romanelor sale; Constantin Virgil Negoită - pentru modernitatea și civismul epicii sale. TEATRU: Francisca Ricinski Marienfeld - pentru adâncimea lirică a dramaturgiei sale. CRITICĂ: Simona Modreanu - pentru claritatea demersului critic - punte culturală româno-franceză; Vasile Spiridon - pentru sobrietatea abordării critice; Liviu Grăsoiu - pentru acuitatea prezenței sale critice; Florin Faifer - pentru valențele estetice ale textului critic. ESEU: Adrian Dinu Rachieru - pentru coloratura eseistică a textelor sale critice; George Popa - pentru pluralitatea și adâncimea tematicii din eseistica sa; Vasile Andru - pentru deschiderea creștină a eseisticii sale. TRADUCERI: Miljurko Vukadinovici - pentru realizarea unei fericite simbioze, prin traduceri, între lirica română și cea sârbă; Horst Saul - pentru lirica sa deschisă spațiului românesc; Adam Pustljic - pentru îndelunga promovare a legăturilor dintre literaturile română și sârbă; Sumiya Haruya - pentru inspirata răsădire a literaturii din „Grădina Maicii Domnului” în „Țara Florilor de Cireș”. PREMII DE EXCELENȚĂ: Octavian Pater; Al Husar. OPERA OMNIA: Nicolae Stroescu Stănișoară.

Cuprins

- **Cronica literară** - Nicolae Grigore Mărășanu, Poetul ca o insulă în Marele Fluviu (Constantin Trandafir) - 1
- **Dialog** - Cassian Maria SPIRIDON, «Literatură fără sentiment, fără metafizică, fără mister nu este altceva decât însiruire de cuvinte» (Florin Dochia) - 3
- **Colocviu** - *Paradoxul și arta* (participă: Viorel Cernica, Codruț Constantinescu, Christian Crăciun, Florin Dochia, Vasile Spiridon, Constantin Trandafir) - 5, 6, 7, 8, 9, 10
- **Colocviu** - *Poezia românească postdecembristă* (participă Gheorghe Neagu, Dan Trifaru) - 11, 12
- **Enciclopedia HASDEU** - Sic Cogito (Dumitru Matală) - 13
- **Eseu** - Artistul în lumea de azi (Elena Dinu) - 14
- **O anumită privire** - Arta așteptării (Vasile Spiridon) - 15
- **A trecut un an...**, 16, 17
- **O anumită privire** - Victoria minimalismului (Ion Stratan) - 18
- **Autori și cărți** - Marian Ruscu, *Între a fi și a avea* (Nicolae Dumitrescu); Ion Cosmoiu, *Poiana Câmpina. Pagini de monografie* (M. Togan) - 19, 20
- **Poezie** - Victor Sterom, Al. Priboieni, Constantin Stancu - 21, 22, 23
- **Atitudini / Opinii** - Ceaușism și călinescianism (Ion Stratan) - 24
- **Fragmentarium** - Miniaturi (Paul Lampert) - 25
- **Cadente reflexive** - Natura credinței (Viorel CERNICA) - 26, 27
- **CortexT** - Monahul ascuns și textul dezvăluit (Christian Crăciun) - 28, 29
- **Folclor** - Blestemul ca motiv folcloric (Gherasim Rusu Togan) - 30
- **Revista revistelor** - 31, 32

Fundatia Hasdeu îniințată în 1991

Cod fiscal 7735840

cont RO18 RNCB 3910 0000 2507 0001
editează

Revista Nouă

Redacția:

Constantin Trandafir (*director*), Florin Dochia (*redactor-șef*), Serghie Bucur, Viorel Cernica, Christian Crăciun, Lidia Nicolae, Gherasim Rusu Togan, Jenica Tabacu, Emanoil Toma, Ioana Ursu
Materialele se trimit cu mențiunea «Pentru Florin Dochia» prin fax 0244-306.107 sau 0244-336.291, prin e-mail revista.noua@4x.ro sau florindochia@yahoo.com sau prin poștă la Casa de Cultură «Geo Bogza», str. Griviței, nr. 95, cod poștal 105.600 CÂMPINA, jud. Prahova.
Contact la tel.: 0788-324.975 (Fl. D.) sau 0244-336.774 (C. T.)

Acest număr apare și cu sprijinul CONSILIULUI MUNICIPAL CÂMPINA

ISSN 1223 - 429X 15.000 LEI / 1,5 lei

Materialele nepublicate nu se înapoiază.
Responsabilitatea pentru conținutul textelor aparține în exclusivitate autorilor.

Revista se poate procura de la chioscul **Muzeului Literaturii Române** (București) și de la redacție.

Tiparul executat la **PREMIER Ploiești**

Nicolae Grigore Mărășanu,

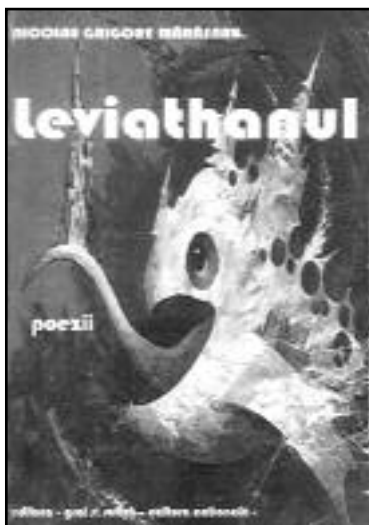
Poetul ca o insulă în Marele Fluviu

Constantin TRANDAFIR

Surprinzător, Nicolae Grigore Mărășanu n-are recunoașterea pe care o merită. Explicația stă, în primul rând, în aceeași discreție dusă până la retractilitate, pe care am remarcat-o și în alte cazuri, combinată cu refuzul alinierii la o direcție care face vogă generaționistă. „Șaptezecist” în sens cronologic, dar cu figură distinctă, nu s-a afiliat aici „optzecismului” în ceea ce are acesta definitiv, fără ca, totuși, să se izoleze „insular”. În primul caz, se „întâlnește”, simpatetic, cu Leonid Dimov și, pe traseul „balcanismului”, cu Dumitru M. Ion, iar cât privește tema prevalentă a mitologiei acvatice, se situează într-un tablou bine reprezentat. În al doilea caz, sincronia cu epistema „optzecistă” se limitează la predilecția pentru realul cotidian, la incidentale ecouri ludice și ușoare accente ironice, acestea din urmă - mai curând pe linia Sorescu. Pentru a nu mai vorbi de adiacențe într-un plan foarte deschis: Montherlant, Sandburg, Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Dan Botta, Miron Radu Paraschivescu... Și, bineînțeles, se află în compania spiritualității danubiene, mai ales a spațiului brăilean-acvatic-insular-oriental-balcanic, cu proiecția lui legendară, pe urmele lui Panait Istrati și Fănuș Neagu - mănoasă sursă a imaginarului poetic. Sihăstria nu-i în firea lui Mărășanu, iar o netă ruptură de context chiar imposibilă. Mai mult, a devenit un clișeu faptul că nici nu-i cu puțință creația artistică fără interferențe. E de prisos a mai spune că identitatea nu suferă din cauza obligațiilor de contiguitate și că poetul în discuție are stofă proprie, nici într-un caz fără relief. S-ar putea chiar vorbi de anvergură. În definitiv, nu fulguranta este indiciul infailibil al pregnanței poetice, cât intensitatea.

Unitară în ansamblu, poezia lui Nicolae Grigore Mărășanu are fireștile trepte evolutive, care pot fi bine identificate în volumul antologic *Leviathanul**. Simplificând, ele sunt trei: mitologia lumii acvatico-htonice, poemele orient-balcanice, meditațiile existențiale despre viață, creație, moarte. Numitorul comun îl întruchiează tribulațiile ființei, labirintice, simbolizate de Leviathan, termen adoptat și adaptat cu modificări semantice: liniște, nădejde, întortoचere, spălare, periplu. Iată câteva ipostaze textuale: „Leviathan, / contemporan diluviu, / mă scaldă-n ochiul lui trandafiriu” (*Haita*); „Leviathanul - / corabia de fosfor / către neintuitele țărături purtându-ne” (*Iarbă de mare*). Leviathanul se apropie „lin”, poetul pescuiește în apa adâncă „semne rare, cuvinte leviathane”. Altă dată, leviathanii sunt duhuri primordiale care strecoară în suflet îngrijorare, „zei ai tăcerilor sacre, / din codrul de ape ei vin un imn milenar să ne sune” (*Leviathanii*). Apa și țărutul, insula și câmpia constituie toposul miraculos, recurent în toate volumele lui Nicolae Grigore Mărășanu.

În cosmos, poetul e o pasăre deasupra unui fluviu când blând, când amenințător; pe pământ, are nostalgia copilăriei și viziuni stranii, pești care fug prin insulă însăsmânțând cu icre apele de prin trifoi. În orizontul mitologie, fantastical și oniric fac bună casă. Blagian, poetul vine anevoie în lumina prevestită de „cocoși dunăreni”, simboluri solare cu rol psihopomp: „mor cocoșii falnici / pe prunduri de lumină”. Ambivalența apei („maniheismul apei”, zice Bachelard) întrunește deopotrivă arhetipul purității, prospețimii și simbolistica abisală, a nopții și tenebrelor. Asemenea, fluviul omniprezent, provoacă venerație și spaimă, prin curgerea lui fertilizatoare și malefică atunci când se numește Acheron și Styx sau când „Mainecunoscuta” din adâncuri își ia obolul. Predomină simbolul apelor superioare cu toată „recuzita” lor, mai cu seamă ichtiofauna superabuadentă. Fluviul binefăcător cel mai adesea se umanizează: „Ești asemenea hamalului neîmblânzit, / fluviul meu: / mofluz, / ciolănos, / sentimental, / prost plătit, / burdușit de revolt!” (*Fluviul*). Insula e o lume la scară mică a Cosmosului sacru, *Centrum Mundi* originar. Iterativă este și imaginea corăbiei care alunecă solitară pe apele nemărginite.

Volumul *Corabia de fosfor* zăbovește asupra acestui motiv, al călătoriei - aventură prin memoria mărilor. Corabia luminată, purificată, asigură securitatea și navigația vieții. Nu lipsește nici conotația wagneriană a corăbiei fantomă în căutarea iubirii și naufragiul acestui ideal. Poetul are reprezentări morgantice, întrevide prin forfota apelor iubirea de odinioară: „Ana Suz, strânge-mi în cupe / cântecul, deplină stare / de iubire sau de lungă / năzuință către vis! (...) / Și am înțeles, pierdute, / cât de vană e-ntristarea, / că în noaptea mea de spaimă, / Ana Suz, ai fost un vis!” (*Elegii pentru Ana Suz*). „Trufașele gorgone” și timpul („pendulul apei”) generează „acide melanholii”: „peste gura apei, timpul / vindecă sărutul mort!” Iarba verde de acasă este pentru poet iarba de mare („întinsele câmpii cu iarbă de mare”); ea, iarba, stă la temelie lumii împreună cu apa.

Ambiguitatea fluviului („odihna apei”, dar și „liniște de Styx”), se amplifică în volumul *Umbra fluviului*, curgere și obscuritate fantasmatică. Din nou, timpul devorator stârnește stări elegiace și recursul la memorie, eterna reîntoarcere și amintirea părinților și rudelor, a celor înghițiți de ape. Pe de altă parte, este „speranța-vis ce se repetă, / magie-n care ochii mi se pierd”, răsar vedenii cu strălucitoare dansuri acvatice, cel nupțial al sturionilor și hora delfinilor, noianul peștilor „iubirii” și ai „liniștii”. Și mai e locul mitic Enisala, un alt Isarlâk, mai puțin imaginar și absurd, dar tot în ritmuri barbiene: „Brăilă, Alcabar ideal, / unde păcatul linge mâna, / cu șapte guri m-ai rechemat / de pretutindenii, totdeauna, // și-n inimă mi-ai adâncit / săgețile de-amor nebune...” (*Mușcat de răs*)? Altminteri, orașul tentacular, marea metropolă, nimicește: „Prinși în rugul vântului pe patru roți, / ne ghemuim la pieptul mumei metropole, / devastatoarei metropole; / botul ei de meduză ne sugă matern!” (*Vântul pe patru roți*). Neoexpresionismul și ecologismul își dau mâna și se aplică într-o conștiință apocaliptică rezultată din efectul civilizației în peisajul dezolant al marelui oraș: „Orașul mă spală pe față / în roiuri de plumb și benzen / și viața în griji mă răsfată, / iar tu mă devori, Julien!” (*Mi-e trupul o limbă de clopot*). Sindromul modern suprimă relația cu natura, mașina ucide iepurele, flamingo cade în bălți de stuf, apele se întunecă de gudroane, atomii le devoră, orașul scuipe spre cer fumul. Contactul cu natura, atâta cât a mai rămas, mai poate salva ceva; îmbăierea în fluviu, fuga spre margine „acolo unde triumful ierbii suie ca valul”, câmpia încă însorită. Ori: „Când simt că nu am aer, vin în piață, / acolo unde freamătă arome - / pe ele dau Parisul și trei Rome, / când, vultur tânăr, pieptul îmi răsfată! // Stau noaptea la taifas cu bostânarii / și trag pe nări parfumul lor de iarbă; / un dor de codru vine să mă fiarbă, / un chef răzbit, prelung, cu pădurarii...” (*Hoinar prin metropolă*).

Capricii pentru cele patru vânturi schimbă registrul, accentul căzând pe meditația existențială, ca și mai târziu în volumele *Marșea canonului* (2001) și *Sufletul cântă despre sine* (2002). Eul și lumea reflectate în oglindă („în zbor invers”) ori ca în fotografie, static. Poetul învață să dea un sens amăgirilor, de unde nu lipsește terapeutica fluviului, confesiunea acuză singurătatea, încearcă tăcerea izbăvitoare. Cântărețul din flaut pare un *alter ego* al macedonskianului emir din Bagdad. Nicolae Grigore Mărășanu e tot mai contemplativ și autoscopic. Un lirism în starea lui consacrată pune sufletul să cânte despre sine; „O moarte-ngenuncheată de un surâs / e ca o durere de care / (nemaiputând scăpa) sfârșești / prin a o îndrăgi, // e o melodie în imponderabil, / în clipa în care sufletul cântă / despre sine”. Sau, aforistic: „frumusețea mistuie / mai grabnic decât moartea”. Unele texte sunt arte poetice: „Scrie, îmi ordonă prietenul meu, / scrie în tren, în papucul zburător, în caleașcă, / folosește starea bomboană melanholia. // Scrie, este singurul scâncet ce rămâne din noi (...) / scrie, este singurul semn ce rămâne din naufragiu” (*Starea bomboană melanholia*). Și, autoreferențial: „Știu, fi-voi o legendă / după ce mă veți incinera cu incineratoarele / inocentelor sacre, / după ce veți întreba mirările ce-mi vor urma - / unde, unde e leagănul poetului?, / locul îmbăierii în fluviu, / fereastra prin care plonja în taina bibliotecii școlii / să fure nimbul luminos al poeziei, / păzită de ochiul hipnotic

al lunii funeste?” (*Legendă*). Poetul își găsește un reper care îl redă pe sine lui însuși: divinitatea și, odată cu aceasta, speranța. În același spațiu recognoscibil (acvatic-campestru), elegia dobândește sobrietate, ca într-un Purgatoriu unde are loc purificarea prin suferință, beatitudinea lacrimii, așteptarea îngerului și pregătirea pentru înălțare: „Doi eram în singurătatea cuvintelor, / dar nu eram singuri - / fiecare îl avea pe Celălalt. // și Unul și Celălalt se salvau gândind: / ce bine că nu sunt singur - / sunt cu Celălalt. // Dar în marșea canonului / Celălalt se sui la ceruri / și Celălalt nu mai putu spune: / există celălalt, // încât de singurătate începură să-i cadă / frunzele - / semn că eternitatea încolțise” (*Singurătatea cuvintelor*).

Nicolae Grigore Mărășanu, truver balcanic, se întoarce mereu pe țărmlul său din Alcabar. După o pauză lungă (cel puțin așa reiese din antologie) scrie *Îngeri și banjouri* (1996), „poeme în desfrânare” levantină, la Brăila, la tanti Elvira, la crășmele sale, la Comorofca istratiană. Spiritul brăilean-balcanic își găsește în Mărășarau un cântăreț de soi, în tradiția Anton Pann, Mateiu I. Caragiale, Ion Barbu, George Magheru, și a cântecelor de mahala ale lui Miron Radu Paraschivescu. Surprinde abilitatea rară a poetului de a înfățișa o lume pitorească și fabuloasă, de o vitalitate debordantă, primară, în formule epico-lirice incantatorii: balada, cântecul de lume, romanța, exoticele tangouri („trucate”, „ironice”), boleroul, cazaciocul. Stângăcia simulată acoperă un rafinament special, o știință savuroasă a scriiturii; o modalitate ludică de a transgresa instinctualul în virtuozitate artistă, precum și temeul „balcanic” al proteismului, „desfrâu” pe toată linia, zaiafeturi, amoruri fruste, apucături interlope „cu levanti, cu banjouri și fete”, policromie verbală, cu prioritatea argoului: „La «Căruța brăileană», / unde hoții se strâng snop / să bea carcalete-n dop; / să le-asmuțe peste cană // o codană țâțe tari; / unde-n colț beau trei tătari / aciuai aici cu turme...” (*La «Căruța brăileană»*). Într-o viermuială de bazar oriental o lume pestriță (căruțași, șlepari, hoți - cel mai faimos, Terente - hamali, fanți, cadâne levantine, turci, greci, zlătari, „armâni”, tătari, pirande etc.) se desfășoară ca în cortegiul dionysiac de menade și satiri sau se exhibă în spectacol carnavalesc, o lume care nu cunoaște altă morală decât pasiunea vieții: „Sașlăc. // «Ibrai sau Isarlâk?» // «Ibrai, bre, / geampara. / Bairam / la bei Para. // Ghiaur Știrbei, nu pleca, // stai pe buci, pe dușămea, / mâncăm, / sugem narghilea!»” (*Rondul de noapte al marelui ghiaur Știrbei, prin raia*). Disponibilitatea barocă se deschide către o suculentă extravaganță de îngerime burlescă și de „flori de mucegai”. Totul este ingenuu și elementar, pur și abject, violent și tandru, banal și fantastic, un amestec, ar spune G. Călinescu, de „nervozitate a emoției, mișcări și bufonerie, inteligență ascuțită, mirosuri grele și arome”: „Brăilă, lume nebună, cheamă-mă și mă îmbună, / că suntem născuți de-o mumă, cu spătuțul gol pe brumă, lele. (...) // Brăilă, fes belaliu, te-au râvnit liftele, știu, / dar și tu le-ai dat să bea lăptișor de bubă rea, / din țâța-n care dospea amar-dulce dragostea” (*Brăilă, lacrimă deasă*).

Se cuvine să privim cu mai mare atenție imaginarul de excepție a lui Nicolae Grigore Mărășanu.

* *Leviathanul*, Ed. Grai și suflet - Cultura națională, București, 2004

Cassian Maria SPIRIDON

«Literatură fără sentiment, fără metafizică, fără mister nu este altceva decât înșiruire de cuvinte»

Dorința unui nou dialog cu poetul și editorul, conducătorul de reviste de la Iași era mai veche decât vizita (surpriză, pentru mine, oferită de prietenii Daniela și Nini Tomescu) la Iași, cu prilejul «Zilelor revistei Convorbiri literare» (22-24 aprilie 2005). Ultima dată îl abordasem la Câmpina, în urmă cu câțiva ani, la Galele APLER; abia se întorsese din Mexic, de la întâlnirea poezilor lumii latine (organizată de Seminarul și de Institutul de Cultură Mexicană), unde participase și un alt poet român, Valeriu Stancu. Știam și că fusese printre organizatorii mișcării revoluționare din Iași, din 14 decembrie 1989, arestat chiar în aceea zi. Interviuul de atunci n-a avut o circulație prea mare, cred, chiar dacă e postat și pe internet, dar mai voiam și să aflu alte lucruri, mai noi, despre viziunea sa asupra lumii literare românești actuale. Vizita mea la redacția revistelor Convorbiri literare și Poezia, în strada I. C. Brătianu, lângă Teatrul Național, a fost deosebit de agreabilă, dar aglomerația de scriitori, fotografi, muzicieni, acel du-te-vino de oameni ai locului și oaspeți din țară și din afara ei, exuberanța neobositului Adam Puslojic ori a lui Miljurko Vukadinovici, cu care se puneau la cale proiecte comune pentru următorii ani, treburile administrative inerente unei manifestări de asemenea amploare precum «Zilele...», au făcut imposibilă încropirea unei discuții așa cum o doream. Nici mai târziu nu s-a dovedit a fi ușor. Am reușit cu dificultate să-l smulg dintre numeroșii prieteni care-l acaparau continuu (la sărbătoare au participat circa o sută de invitați din mai toată România, Republica Moldova, Ucraina, Serbia, Germania, Israel, Japonia...), vineri seara, când reușita manifestărilor era deja o certitudine, iar responsabilitățile nu-l mai presau atât de mult. O vioiciune firească învăluia acele momente, în adierea cam prea răcoroasă (ninsese cu 24 de ore în urmă peste pomii înfloriți din Iași!) a nopții care se pregătea să se aștearnă.

- Cassian Maria Spiridon, ai făcut de curând 55 de ani de viață, din care 35 dăruiești poeziei.

- Da, la 20 de ani am debutat, deci sunt 35. Iată, deja am 55 de ani de viață neîntreruptă.

- Cum vezi tu acum, uitându-te înapoi, cei 35 de ani, care au fost marcați de numeroase avataruri?

- Eu consider aceste avataruri o victorie constantă împotriva neantului. Ca o dovadă că între nimic și afirmarea spiritului totdeauna spiritul va învinge. Cred că am reușit mereu să dărâm morile de vânt care ne stau în față. Sunt contaminat de Don Quijote, știu că tot ce fac este curată zădărnicie, mai ales în contextul cultural românesc, dar, în același timp, știu că nu putem afirma cultura națională fără a ne comporta în această manieră.

- Ceea ce faci tu începând din 1990, după experiența reclusiunii...

- Experiența carcerală, cum se spune...

- Ai izbucnit deodată, în 1990, cu o seamă de inițiative publicistice și literare de-a dreptul uimitoare: revistă, iar revistă, editură, fundație culturală...

- Am să povestesc pe scut următorul lucru: la 17 ani visam să fac o revistă. Era visul meu. După aia, la vreo 20 de ani, eram student la Politehnică; fiind băiat crescut la țară, nu știam despre prea multe meserii, decât doctor, inginer sau profesor. Doctor nu voiam, pentru că ideea de a tăia un om mă îngrozea, deși poți să fii doctor fără să tai pe nimeni, dar așa credeam eu atunci. Profesor nu voiam pentru că erau ai mei în învățământ și știam cât e de problematic, plus că nu-mi plăcea să mă duc să predau mereu aceeași lecție la trei clase paralele, deși și asta nu-i chiar așa cum socoteam atunci. Mi s-a părut că meseria de inginer ar fi o variantă mai bună și mai liberă, cumva. Atunci am dat la Politehnică bucureșteană și, student fiind visam măcar redactor să fiu la o revistă. Au mai trecut ceva ani și am realizat că nici măcar redactor nu pot să fiu la o revistă, pentru că nu aveam o școală corespunzătoare, nu aveam un dosar corespunzător și așa mai departe. Sincer vorbind, nu-mi mai făceam nici om iluzie că vreodată voi reuși măcar să lucrez la o revistă. A venit 1990, am ieșit din pușcăria politică, n-am mai lucrat nici o secundă ca inginer, deși am fost cercetător științific...

- Cu numeroase invenții, cu succese profesionale...

- Am fost un inginer foarte bun, mi-am făcut datoria ca inginer exemplar, pot să spun.

- Acolo a fost performanță. Și ți-ai zis ca, și aici, într-ale literaturii să faci tot performanță., aceea visată la 17 ani.

- Și cred că am reușit, pentru că am fondat revista *Timpul*, în 13 ianuarie 1990 apărarea prima revistă nouă din România, prima revistă nouă pentru că toate celelalte își schimbaseră titlul etc. Aici n-aveam ce schimba, luam doar titlul interbelic, eminescian și așa mai departe: *Timpul*. Am făcut-o un an și jumătate, aproape doi ani, am scos 70 de numere, fiecare în o sută de mii de exemplare. Era o revistă publicistică tipică. Din cele 8 pagini format mare, pe două pagini, ca să dau un exemplu, erau publicații Petre Țuțea, Cioran, Heidegger etc. deci aveam capacitatea de a o face și interesantă și de impact, în același timp fiind o revistă puternic anticomunistă, antisecuristă. Fapt pentru care, după 20 mai, după Duminica Orbului, am avut toate piedicile posibile pentru ca revista să nu mai apară. Să nu mai avem mijloace financiare să mai apară. Luau revista, o duceau prin gări, la chioșcuri, n-o desfăceau, o trimiteau înapoi. După experiența cu *Timpul*, am lucrat un an de zile la revista *Cronica*, de acolo am plecat, pentru aproape doi ani de zile, la ziarul *Evenimentul zilei*, făceam și emisiuni la o televiziune locală – de catehizare creștină. În 1995 am fondat revista *Poezia*. În decembrie același an am preluat revista *Convorbiri literare* – e o întreagă poveste, n-are rost s-o înșir, o știe toată lumea. Tot în 1995 am fondat, împreună cu un grup de prieteni, *Caietele de la Durău* și grupul de atunci a intrat deja în legendă, el există, suntem vii și funcționăm. De-acum, mă apropiu de zece ani de când fac revista *Convorbiri literare*, au trecut peste zece ani de când fac revista *Poezia*, o revistă trimestrială care se subintitulează *revistă de cultură poetică*. Între timp, ceea ce n-am putut scoate în timpul comuniștilor, am scos din sertar, cărțile, și le-am publicat. Am circa douăzeci de titluri – jumătate aproape sunt scrise înainte de '89.

- Deci există literatură de sertar! A fost o întreagă

dezbateri pe această temă...

- Da, există. Ca o glumă, eu am zis că n-am „literatură de sertar”, am „literatură de dulap”... Așadar, fac, în sfârșit, ceea ce vreau să fac, ceea ce aș fi dorit la douăzeci de ani să fac dacă tăiam într-o țară normală. Cum sper că acum este în România.

- Așa vezi tu cei 35 de ani dinainte și mai ales ultimii. Cum vezi actualitatea, să zicem poezia de după '90, poezia postdecembristă?

- Poezia de după '90 e la fel ca aceia de dinainte de '90, numai că tinerii cred că, dacă vor cultiva „literatura de prohab”, s-o numim așa în ghilimele, vor avea cu adevărat un impact. Nu. Literatură fără sentiment, fără metafizică, fără mister nu este altceva decât înșurire de cuvinte și cei care vor citi marii poeți ai lumii vor vedea că nu asta e esențial, să ne punem sexul pe masă; important este să facem poezie și să avem simțire reală. Să comunicăm, să transmitem ceva din sufletul nostru celui alt suflet geamăn care citește poezia. Adevărul e că, dacă poetul trebuie să aibă talent, și cititorul, la rândul lui, trebuie să fie un cititor cu talent. Dacă nu ești un cititor cu talent, nu citești. Trăiești foarte bine fără să citești poezie, așa cum sunt nenumărați oameni care trăiesc foarte bine fără să știe să meargă pe bicicletă.

- Se poate trăi și fără poezie, dar merită?

- Asta e cu totul altceva. Se poate trăi fără poezie, dar e păcat. Mare păcat. Pentru că, în felul acesta sufletul nostru este mult mai sărac. Eu cred că poezia este - așa cum spune la un moment dat Dostoievski: frumusețea va salva lumea – eu cred că poezia va salva lumea, va mântui lumea. Pentru că nu vom citi, la un moment dat, cum spunea și Cioran, decât poezie și rugăciune.

- Nu putem încheia altfel. Mulțumesc.

Florin DOCHIA

Cu Lucian Vasiliu, în curtea Muzeului «Nichita Stănescu» din Ploiești

Viorel CERNICA

Paradoxul vorbirii despre paradox

Paradoxul (*para* = împotriva; *doxa* = opinie) e, cum știe toată lumea, o construcție logică în care doi opuși se prind într-o unitate; e drept, o construcție "logică" totodată ciudată, având o structură ininteligibilă din unghiul intelectului nostru reglat: ea ori încalcă una dintre regulile fundamentale ale logicii intelectului, anume noncontradicția, ori propune o idee, construită după rigori logice, ca fiind inacceptabilă în spațiul habitudinilor intelectuale. Este vorba, așadar, fie despre unitatea unor opuși, ininteligibilă ca atare, fie despre opușii înșiși, de neînțeles împreună. Iată și o astfel de construcție: a) eu vă comunic ceva despre paradox; b) eu nu vă comunic ceva despre paradox.

Cum poate fi privită această construcție din perspectiva unității? Cum pot sta alături cele două enunțuri, evident incompatibile, pentru a alcătui o unitate? Cum? Eu pot să comunic despre paradox, la nivelul temei anunțate, demersul meu să cuprindă cuvântul (așa cum, de altfel, l-a și cuprins), dar, totodată, să nu spun nimic despre paradox, ceea ce înseamnă că eu, deși folosesc cuvântul "paradox", sunt pe lângă "tema" sa (așa cum, de altfel, se și întâmplă). Un logician, pentru a împăca lucrurile și pentru a expertiza "cazul", va spune: în prima variantă este vorba de paradox ca nume (termen), iar în al doilea despre paradox ca noțiune (concept); așa încât, ambele enunțuri sunt adevărate, însă nu în același plan: primul, în plan nominal, al doilea, în plan conceptual. Cel care a avut o intenție clară de a exemplifica un paradox folosind enunțurile de mai sus s-ar întreba mai departe, auzind ce crede logicianul: nu mai suntem în paradox, dat fiind faptul că ambele enunțuri sunt adevărate? Desigur, el rămâne cu întrebarea și cu exemplul său și cu "realitatea" acestuia. Pe de altă parte, el rămâne fără toate acestea, căci paradoxul însuși se face nevăzut - fără, totuși, să-și piardă firea - atunci când este gândit prin unitatea opușilor care îl alcătuiesc.

Ca orice cuvânt ce posedă semnificație, și "paradox" trimite către o realitate. Care este realul propriu paradoxului? Este lucrul care admite variații, modificări; în termeni filosofici, lucrul supus devenirii. Iar schimbarea, cum știm, este proprie celui ce este imperfect; adică oamenilor și oricărei alte făpturi a acestei lumi (în care se află și omul). Dacă ne-ar fi îngăduit să admitem un Creator, atunci nu am putea spune despre el că este schimbător (el este perfecțiunea) și, în urmăre, că ar fi paradoxal în el însuși. Dar omul - schimbător fiind, cum știm pe propria piele și de la semeni - este o făptură paradoxală și pune în condiție de paradox totul, chiar și pe Cel neparadoxal în el însuși. Orice neîmplinire are natura paradoxului. Aflăm paradoxalul în literatură? Atunci trebuie să ne gândim la o neîmplinire; fie în "croiala" literară, fie în "tehnica" literară; sau în spiritul evaluatorului. Capodopera este lipsită de paradox, căci o socotim o împlinire? Nu este, desigur; e vorba, totuși, chiar și în cazul ei, de o neîmplinire în raport cu "gustul" literar al unui "particular" (critic, perioadă istorică etc.); totuși, nu și cu gustul lui Dumnezeu, care ar lua capodopera ca lucru perfect (în el însuși și pentru sine)!

Paradoxul acesta despre care am vorbit este plictisitor: schemă logic-formală, intelect dominant, diferență ontologică. Așa apar toate gândurile noastre, dacă sunt desfigurate (în sensul de a li se scoate figura, pentru a fi văzute în ele însele) și puse în fața ochiului nostru "inteligent" și necruțător cu

deformările, dacă le sunt vizualizate scheletele. Carnea, am putea spune, înfrumusețează. De aceea e mai instructiv - chiar în privința structurii formale - un paradox construit nu numai din oase, ci și din carne; cu nervi, mușchi etc., asemenea unui trup întreg. Găsim un astfel de paradox în *Don Quijote*, romanul lui Cervantes, paradox care apare în două forme. Într-una dintre ele este vorba despre niște canibali care au prins un călător; i se promite acestuia că dacă va spune o propoziție adevărată, atunci îl vor fierbe de viu, iar dacă va spune o propoziție falsă, îl vor frige de viu; propoziția rostită de călător sună așa: mă veți arde de viu. În mare încercătură se află canibali: dacă îl ard, atunci călătorul a spus adevărul și ar trebui să-l fiarbă, iar dacă îl fierb, înseamnă că el a spus o propoziție falsă și, în urmăre, ar trebui să-l ardă. În cealaltă formă a paradoxului este vorba despre un crocodil care fură un copil; tatăl copilului merge la crocodil pentru a-și cere copilul; crocodilul îi spune așa: dacă ghicești ce am de gând să fac (să i-l dea sau nu), atunci ți-l voi da, iar dacă nu vei ghici, desigur nu ți-l voi da; tatăl dă următorul răspuns: nu mi-l vei da. În mare încercătură este pus crocodilul: dacă i-l dă, atunci tatăl nu a ghicit și nu i-l poate da; dacă nu i-l dă, atunci tatăl a ghicit și trebuie să i-l dea. Aveți idee ce va face crocodilul? Încercați? Aud! Nu! Nu! Gândiți cu sentimentul! Crocodilul se păstrează în paradox: gândește chiar cu gândirea.

Paradoxurile tocmai prezentate sunt terifiante. Nu pentru că e vorba despre canibali sau crocodili - deși prezența acestora poate îngrozi, însă mai cu seamă pe cei sentimentali -, ci pentru că nu se poate ajunge la o hotărâre: să știm ce avem de făcut. Ei, iată: paradoxul nu te învață ce ai de făcut, nu ia hotărâri pentru tine, ci te lasă în singurătate, doar cu gândirea proprie, pentru a cântări, la nesfârșit, puterea variantelor și pentru a constata la nesfârșit egala lor putere. Știm bine însă: gândirea nu este singura instanță a condiției omenești, așa încât poate sări în ajutorul ei și, în final, în al nostru, voința, de exemplu. Ea va hotărî ce e de făcut, acceptând motivația mai puternică, dependentă ea însăși de felul în care sunt construite "personajele" paradoxului; și, în final, și noi, cei care am aflat un paradox întreg și i-am simțit porunca.

Dar nu ar putea fi admirată o astfel de construcție, fie ea plictisitoare sau terifiantă? Ne întrebăm: cum e în stare mintea să producă așa ceva? Lucian Blaga susținea că numai în clipele sale de grație intelectul produce paradoxul ("antinomia transfigurată", "dogma", "paradoxia dogmatică", în limbajul său); iar Nicolaus Cusanus pretindea că numai întâlnirea lui Dumnezeu, de către omul finit, nedesăvârșit, ar putea provoca survenirea unui paradox (*coincidentia oppositorum*, care ar exprima însăși condiția divină).

Și, cu mult înainte de aceștia, Heraclit din Efes decidea: din opuse rezultă cea mai frumoasă armonie. În starea aceasta se află paradoxurile lui Cervantes; și toate celelalte paradoxuri cu trupul întreg. Să ne admirăm mintea dacă ajunge la paradox. Și să ne bucurăm în preajma lui, căci căpătăm, contemplându-l, o pace legitimă. Și să-i arătăm cu degetul (deși, recunosc, nu e un gest tocmai civilizată) pe cei care nu s-au sfiit și au aruncat câte un paradox în cultură.

Totuși, să nu ne admirăm mintea dacă ajunge la paradox, nici să nu-i arătăm cu degetul pe cei ce aruncă paradoxuri în cultură – și, bineînțeles, să nu-i agreem –, căci paradoxul provoacă dezordine în gândirea noastră bine așezată. Aplicațiile paradoxului sunt posibile în orice zonă a culturii. De pildă, orice personaj literar bine construit este, cumva paradoxal, căci el trebuie să fie “frumos” și nu poate ocoli condiția sa de posibilitate: paradoxalul însuși. Chiar și

persoanele, în viață, trebuie să fie “frumoase”; și, în consecință, paradoxale. Dar nu e grav dacă întâlnim astfel de persoane? Nu dorim, cumva, să întâlnim numai persoane liniare, monoculare? Aici, în această alegere, stă gustul pentru frumos, care e tot una cu bunul-simț pentru paradox. Totuși, să nu-l căutăm pe acesta din urmă cu lumânarea.

În final: e “frumos” ceea ce v-am propus ca exemplu de paradox la început? Nu ați uitat: a) eu vă comunic ceva despre paradox; b) eu nu vă comunic ceva despre paradox. Ați putea gândi ca un anatomist sau ca un logician, și-atunci paradoxul acesta devine o simplă contradicție. Ați putea gândi în stil românesc (estetic!), și-atunci vă va fi imposibil să decideți. În ambele cazuri vă veți afla, de fapt, în situația în care s-au găsit canibalii și crocodilul: veți fi judecători (încurcați în propriile criterii de judecată).

Codruț CONSTANTINESCU

Paradoxul românesc

red că trăiesc într-o societate care resimte din plin forța paradoxului cauzat atât de evoluția internă a României cât și de cea a continentului european. Un paradox balcanic, mustind de culoare și zeamă locală, așa cum ne place atât de mult.

Ne integrăm în Uniunea Europeană, accelerăm motoarele odată cu apropierea fatidicului moment 2007 (il așteptăm la fel precum o făceau medievalii cu anul 1000, sfârșitul lumii, însă de data asta pe dos, căci pentru noi nu va fi în nici un caz sfârșitul lumii ci, credem noi, începutul uneia nou-nouțe, ca și cum simpla aderare ne va modifica genetic, transformându-ne în tipi mai muncitori, mai serioși, mai puțin flecari etc.), dar, în același timp, suntem asaltați de pseudo-arta kitsch țiganeasco-turco-arabă, promovată intens de către *mass-media* flămândă după audiență și nimic altceva. Această tendință marcantă, evidentă, nu face altceva decât să-i îndepărteze pe locuitorii acestei țări de modelul cultural occidental sau chiar central-european. Să nu fiu înțeles greșit, chiar și Occidentul înseamnă o paletă multiculturală extrem de vastă. Nu există un singur Occident, ci mai multe, nu există o singură Europă Centrală, ci mai multe. Poate nu același lucru se poate spune despre Europa Balcanică, din care și noi facem parte cu brio. Se poate observa o oarecare uniformitate pseudo-culturală bazată pe influența dominației turcești în regiune. Maneaua este populară atât în România, cât și în Bulgaria sau Serbia. Este paradoxală această tendință atât de greu de înțeles. De fapt, către ce vrea să se îndrepte țara asta? Situația aceasta paradoxală, jumătate în Europa, jumătate în afara ei, mă nemulțumeste profund și îmi dă de gândit, mai ales că perioada când ni se impunea un model cultural sau civilizațional s-a sfârșit. După 1989, poporul român (frumoasa sintagmă cu care nu sunt neapărat de acord, căci ridică problema destul de spinoasă a stratificării lui profunde) și-a dobândit dreptul de a decide ce vrea, dacă nu la nivel politic (apanajul unei modeste clase politice), măcar la nivel cultural. Și a decis și decide în fiecare zi, preferând absconsul jegos bazat pe magicul cuvânt *rating*, aerului tare al normalității. Pe de o parte, dorim să beneficiem de avantajele Europei (de economie de piață, de autostrăzi, eventual chiar de ceva democrație) mai ales în domeniul economic, pentru a ne spori puterea de cumpărare și apetitul în vederea masticării unei cantități și mai mari de semințe de bostan, manele, maneliști, maneliste, fotbalști, știri despre maneliști, fotbalști,

Chambre de Magrite

tabloide specifice etc. Țasta da paradox: o bună parte din banii comunitari vor fi înghițiți vrând-nevrând de cea mai abjectă parte a societății românești, cea care contribuie profund tocmai la îndepărtarea noastră civilizațională de vastul model european. Suntem, încă o dată, o excepție demnă de a nu fi urmată. Partea neplăcută a acestui aspect este că ne atinge pe toți, indiferent cât de bine ne-am ascunde în ungherele umbroase ale bibliotecilor sau în paginile fine ale revistelor de cultură. Precum într-un film de groază, *kitsch*-ul manelist româno-rom ne urmărește cu perseverență și cu un cuțit în mână, pentru a ne reteza orice chef de normalitate, decentă și poftă de viață. Dacă, înainte de 1989, eram dominați de dictatul cultului deșăntat al personalității marelui conducător, după acest an și mai ales după consolidarea televiziunilor particulare, suntem supuși unui alt dictat, cel al popularizării masive a subculturii. Paradoxal, normalitatea a devenit excepțională în reflectarea ei de către mijloacele de comunicare...

Trebuie să recunosc că nu pot înțelege cum o societate care aspiră să își ia din nou locul în agora națiunilor civilizate din Europa (din care ar fi fost chipurile izgonită pe nedrept, căci ea i-ar fi aparținut timp de 2000 de ani) progresează mai degrabă în amplul domeniu al abjecției, pornografiei și *kitsch*-ului total. «Slavă Domnului că sunt ateu!» a exclamat cândva Luis Buñuel, fascinat de savoarea paradoxului său. «Slavă Domnului că sunt român!» pot spune și eu, căci am o groază de motive de a mă revolta, iar un român nerevoltat nu este un român autentic.

Christian CRĂCIUN

O pipă ca oricare alta

Pasul 1: Se dă un obiect precum cel din imagine:

Pasul 2: Se ia un pictor, eventual genial, poate să se numească și Magritte.

Pasul 3: Pictorul pictează cu toată minuția obiectul.

Pasul 4: Pictorul scrie (atenție la verb!) sub fidela imagine: *Aceasta nu este o pipă.* Și, dintr-o dată, pașii 1-3 sunt aruncați în aer. Ei nu mai înseamnă literalmente nimic. Război între cuvânt și imagine. Nota subimaginală nu este o atenționare, ci o constatare. Nu are nici un semn al uimirii, ci doar neutrul, definitivul, exterminatorul rece, contrariantă. Care te ia de mână și îți spune: fii atent, ceea ce vezi nu e ceea ce vezi. E cu totul altceva. Ceea ce nu vezi e ceea ce vezi. Unde (când) apare arta în această succesiune de pași? Abia după pasul 4. Adică în momentul când obiceiul vederii comune este pulverizată. Scurtcircuitul acesta este

temeiul artei, iar în logică se numește paradox. Un principiu Zen spune: *Când privim, nu vedem. Când auzim, nu înțelegem.* Ne întâlnim aici cu *Rectificarea numelor* (Kuan-tse, filosof din școala confucianistă 298-238 î.Ch.) Ca universul să țină, nomothetul trebuie să fie în perfectă concordanță cu realitatea. Și biblicul Adam dădea nume animalelor. Numai că, în aceeași logică paradoxală, universul trebuie literalmente pulverizat tocmai prin energia cuvintelor. *Focul nu este cald. Ochiul nu vede. Un cal galben și o vacă neagră sunt trei.* (Huei-tze sec IV, î.Ch.). În Grecia euclidiană: *Ai ce nu ai pierdut. Nu ai pierdut coarne. Deci ai coarne; Câte fire de păr trebuie să ne*

lipsească de pe cap pentru a ne atribui o chelie? Sărim în 1905: *Mulțimea tuturor mulțimilor care nu se conțin nu poate să se conțină, dar nici nu poate să nu se conțină* (paradoxul lui Russell). Iar avva Zaharia spune în Pateric: *După mine, a fi monah înseamnă a sta împotriva ta însuși în toate.*

Vedem de jur împrejur numai pipe, perfect desenate, dar nicăieri nu există o pipă. Numai cele din tablou, intangibile, în care nu se poate aprinde focul. Paradoxul este focul

rece, soarele negru al inițiaților, supremul oximoron al lumii. Scriu - negru și alb - pentru că scrisul este și el paradoxal. Spune, adică, despre o lume virtuală, adică o lume care, ca și lumina în fizică, există și nu există.

„Câțiva bătrâni s-au dus la avva Pimen și l-au întrebat: «Dacă-i vedem pe frați ațipind la liturghie, să-i scuturăm, ca să-i ținem treji?» El le zice: «Eu, când văd un frate ațipind îi pun capul pe genunchii mei și-l odihnesc»». Literatura, filosofia, credința, știința... sunt tot atâtea moduri de a ține treaz paradoxul. Uită-te îndelung la tabloul lui Magritte care NU reprezintă o pipă. Vei ști că l-ai privit suficient când vei înțelege ce este o pipă.

Florin DOCHIA

Frumusețea inutilului miracol

Lăturarea celor doi termeni poate părea oarecum superfluă, pentru că arta (*y compris* opera de artă) este, prin definiție, paradox. Ea nu răspunde unei logici strict raționale: ceva este și, concomitent, nu este ce se vede; imaginea nu corespunde semnificației sale artistice (v. Platon, *Republica*, 10). Ceea ce se „deucează” din realitate pierde semnificațiile (întregului), pentru a câștiga altele, de rang superior, din zona spiritului. Opera de artă induce „plăcere estetică”, urmare a unei „judecăți estetice”, după Kant, finalitate fără scop. A recepta semnificația unei opere de artă înseamnă a găsi ceva fără a căuta nimic. În această ordine a ideilor, Kant deduce că arta nu corespunde nici unei utilități, și totuși existența ei e departe de a ne fi indiferentă: avem nevoie de ea, dar nu ne servește la nimic. Suntem în plin paradox! O operă de artă, observă și Heidegger, spune și (ori mai cu seamă) altceva decât ceea ce este, pentru că „natura este în interior” (Cezanne).

Ca exemplu interesant am putea lua tabloul lui Magritte numit *Condiția umană*; el relevă natura enigmatică și paradoxală

René Magritte - Condiția umană

a operei de artă. Se oferă vederii un tablou conținut într-un tablou, un tablou care se suprapune pe un peisaj din care reproduce partea ascunsă de el. Tabloul din interiorul tabloului se confundă cu peisajul, de care nu-l diferențiază decât conturul și suportul (șevaletul); dar ambiguitatea continuă: peisajul însuși, ca și fereastra prin care este văzut, nu sunt reale, sunt pictate. E ceea ce am putea trece cu vederea privind tabloul din tablou. Nu numai tabloul interior ascunde și relevă indisolubil peisajul oferit vederii; nu numai peisajul oferit vederii nu este un peisaj real; ci chiar tabloul în întregime sa își disimulează natura în beneficiul a ceea ce reprezintă, realul real, lucru între lucruri. Așadar, o nouă ambiguitate, același paradox. Revenind la numele tabloului, iată, ansamblul reprezintă, prin voința pictorului, *condiția umană*, aceea a unei ființe conștiente, care își reprezintă în ea însăși lumea în care locuiește și care o locuiește.

Nu suntem, însă, prea departe în lăuntru naturii acestui paradox numit (operă de) artă. Caracterul său este, inițial, virtualitatea. Nu există decât în mintea artistului, nu are materialitate. Este un mesaj fără suport de comunicare, deci incomunicabil. Este, cum spune Hegel (în *Estetica*), „un regat al umbrelor, al formelor, al tonurilor, al intuițiilor” din care artistul, cu forța sa, cheamă la existență opera de artă, aceea menită „să satisfacă interese spirituale superioare, pentru că sunt capabile să facă să se nască o rezonanță în adâncurile conștiinței, un ecou în spirit.” Esența (sensul) operei de artă nu rezidă în *existența sa materială* (care este numai suport comunicațional), ci în *existența sa virtuală*, aceea aflată *in nuce* în mintea artistului. Existența sa este, indubitabil, în interiorul paradoxului. Privind un tablou - de ce nu *Condiția umană*? - vezi mai mult decât ceea ce este propus vederii. La fel se întâmplă întotdeauna, fie că e vorba de forme, culori, ritmuri ori sunete: realitatea sensibilă, materială, a operei de artă, departe de a-și epuiza realitatea artistică, face parte dintr-o realitate de cu totul altă natură. Astfel se explică de ce suntem incapabili de a spune unde se află ceea ce reprezintă. Pentru că, în (opera de) artă vedem (auzim) ceea ce nu se vede (aude); „ea este alegorie” - în expresia lui Heidegger (*Drumuri care nu duc nicăieri*). Ontologic, opera de artă este o realitate de rangul al treilea: nici de natură pur materială (un lucru), nici de natură pur conceptuală (o idee), ci deasupra acestora și legându-le într-o realitate paradoxală, indescifrabilă / indescriptibilă din ambele direcții. Ea este simbol (*sumballein* = a aduce

împreună, a reuni; *symbolon* era un obiect frânt în două părți, reunirea acestora făcând să fie recunoscuți purtătorii).

Acesta este miracolul ei: paradoxul. Cu atât mai frumos cu cât este mai lipsit de utilitate și conotație strict rațională.

Nu știu, nu-mi dau seama cât (și dacă) este de conștientizată această «stare de fapt» în lumea artistică de azi de la noi (producători + consumatori), în ce măsură cultura *mass media* degradează receptarea (și producerea) - cererea și oferta - operei de artă. Condițiile societății de consum în care ne aruncăm cu entuziasm inconștient ocoltează, cu siguranță, judecata de valoare, dar, în același timp, măresc distanța dintre o elită (adesea minată de snobism) a specialiștilor și mici grupuri izolate de „spectatori entuziaști”. Un impact deloc de neglijat l-a avut și dispariția „culturii de masă” atât de dragă vechiului regim. Dispariția reperelor (fie unele și false) nu face altceva decât să mijlocească domnia haosului în materie axiologică. Vocea mulțimii (cantații) este mai ascultată decât aceea a celor puțini pricepuți (educați). Jucăriile prozastice de tip Coelho, mimarea profunzimii (v. și *Codul lui Da Vinci*) bat în rating modelele de incontestabilă valoare la care au recurs, discret, autorii. Contează mai mult *les digressions de bistrot* decât opiniile specialiștilor (uneori, însă, încifrate, parcă aparținând Kabalei). Numai că *paradoxul* nu poate fi mimat, nu există paradoxuri minore și majore. Existența însăși este un paradox. În fața ei nu poți decât, eventual, să exclami ca țărânel care vede prima dată girafa: așa ceva nu există. Arta este ceva care este, dar nu există. Pentru că nu folosește la nimic. De aceea am înșirat atâtea cuvinte despre ea. Dar știu pe alții care au înșirat cu mult mai multe.

Addenda. Oarecum *hors d'oeuvre*, reproduc întrebările (retorice?) ale unei artiste, Ana Prado, dintr-o strictă actualitate: «Marele paradox al artei actuale. În lumea rațională, o apărare pentru omul rațional este că arta nu aparține rațiunii, că nu ar avea fundamente tehnice și că este fructul lipsei de reflecție și al inconștientului: din acest motiv în Statele Unite sunt puși să picteze cimpanzeii și se susține că o fac bine? Un critic va fi azi capabil să facă diferența între lucrarea unui cimpanzeu și aceea a unui umanoid progresist și modern? Un expert în artă contemporan va fi capabil să așeze corect un tablou pe un perete dacă artistul nu-i transmite indicații despre ce vine sus și ce vine jos? Dacă arta este un mijloc de expresie, atunci de ce ni se explică? Dacă nu este un mijloc de expresie, ce este atunci? Deco?»

E drept că paradoxul se simte foarte bine în câmpul artei. Literatura mai cu seamă e arhiplină de astfel de „nonsensuri” scilicet care se pun în slujba verosimilității. Probe sunt cu nemiluita, încât e riscant să aduci doar câteva și poate acelea nu tocmai probante. Tot mai bun e un studiu în vreo câteva volume corpolente. Oricum, pentru destindere, să ne amintim de paradoxurile lui Caragiale, ale personajelor lui, fără a le mai numi fiind ele arhicunoscute. Nu mă pot abține să nu consemnez jelania lui Crăcănel: „Am plâns, cum plâng și acuma, căci eu țin mult la amor; am plâns și am iertat-o... pe urmă am prins-o iar, și iar am plâns, și iar am iertat-o; nu de multe ori, dar cam des... așa cam de vreo cinci-șase ori...”. Mă gândesc și la Creangă cel „nici frumos până la douăzeci de ani, nici cuminte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar sărac așa ca anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost!” Paradoxală pare și spusa lui Thibaudet că imitația nu-i o problemă de morală, ci una artistică, iar Gide e convins, nici mai mult, nici mai puțin, că geniu înseamnă a avea intuiția resurselor. Dar nu se lauda Borges că n-a făcut altceva decât să imite pe alții? Dar nu afirma Oscar Wilde că doar critica imaginează și arta reproduce? Iar când Arghezi declară că în poezie s-a jucat, atâta tot, acesta e un principiu estetic, nu un paradox. Dar paradoxalul spirit modern, Zarifopol, s-ar zice că asta e „slăbiciunea” lui. Nu sunt contraziceri considerente de felul următor: „Timpul omoară orice creație intelectuală, în total sau în parte. Veșnica tinerețe a eternelor modele este o frază ineptă ieșită din minți strâmbe și leneșe...” Apoi: „Există tradiție în artă, ca în orice parte a creației istorice. Să zici de cutare artist că nu datorește nimănui nimic e o vorbă scurtă, copilă - și cu desăvârșire greșită”. Paradoxurile

călinesciene sunt vestite. Unul mai puțin vehiculat: „Păreerea mea bine cumpănită este că a fi prea serios e neserios”. Și pentru că tot suntem acum în fierbere cu poezia actuală, nu-i un frumos paradox că, într-o lume excesiv pragmatică, indiferentă sau chiar ostilă unei asemenea „aventuri”, se scrie multă poezie și, adeseori chiar bună?

„O publicație aflată abia în primul an de existență, ne referim la 2004, „Revista nouă”, de la Câmpina, reușește de fiecare dată să rețină atenția prin seriozitatea apariției și prin atragerea de noi nume printre colaboratorii săi. Este cazul numărului din decembrie 2004 (nr. 9), care se detașează prin ținuta sa precum și prin materialele propuse. O scurtă privire asupra acestora din urmă relevă titluri și semnături ce merită a fi reținute. Publicația se deschide cu o cronică literară care îl vizează pe Mircea Cărtărescu și despre care Constantin Trandafir, comentatorul, notează, între altele: „Mircea Cărtărescu n-are nevoie de reacții encomiastice, ci de o lectură nepărtinitoare, critică, pe considerente strict axiologice.” Notabilă rămâne prezența lui Adam Puslojic în publicația de la Câmpina, care, venit la Ploiești, la Festivalul consacrat cinstirii lui Nichita Stănescu, trebuie să răspundă solicitării revistei de la Câmpina, despre care distinsul poet și prieten al dispărutului Nichita spune: „Am rămas cu impresia că orașul Câmpina e bine orânduit și bine temperat așa, arhitectural, pe plan urban, cu parcuri și grădini îngrijite și nu mai spun că acest spațiu face parte din vestitul spațiu mioritic al marelui Lucian Blaga...” Ceea ce, desigur, nu poate fi decât măgulitor și încântător pentru entuziaștii de la Câmpina. Dintre celelalte pagini ale publicației mai trebuie reținute, între altele, notațiile lui Viorel Cernica intitulate (nu întâmplător) „Grafomania: etimologie, etiologie și remediu”, intervenția lui Theodor Codreanu, „Grafomania «antigrafomanilor»”, „A scrie cu o mână”, de Cristian Crăciun, „Pericole și nu prea”, de Florin Dochia sau „Veleitari și grafomani”, de C. Trandafir, care se constituie într-un manifest binevenit împotriva poluării hârtiei, mai ales în contextul aglomerării numărului de periodice și de semnatori care au prea puțină tangență cu ceea ce și propun. Rubrica de poezie e susținută de Viorel Dinescu, nume care nu mai are nevoie de alte referințe, și de tânăra Aleksandra Vătămanu, încununată cu Marele Premiu al Concursului „Roșu Vertical” de la Câmpina. Relevant rămâne și interviul de pe ultima copertă luat lui Michel Tournier, cu prilejul împlinirii venerabilei vârste

de 80 de ani. Oricum, această revistă începe să se impună ca o prezență publicistică de care este nevoie.”(Bucovina literară, nr1-2 / ianuarie-februarie 2005)

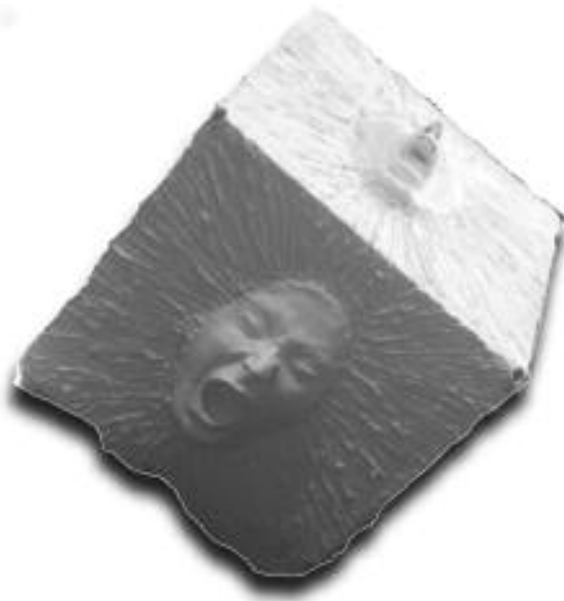
„**REVISTA NOUĂ** - decembrie 2004. Constantin Trandafir recenzează volumul de poezie al lui Mircea Cărtărescu - *Plurivers*. interviul revistei: Adam Puslojic: „*Nichita este tot mai tânăr, iar noi tot mai muritori*”. Au consemnat: Florin Scarlat și Emanoil Toma. Colocviul „Revista Nouă” - *Grafomani, veleitari*. Participă Theodor Codreanu - Grafomania „antigrafomanilor”. Reținem pentru cititorii noștri: „Există, însă, și un revers al medaliei. Partea grotescă a lucrurilor e când, în textele precum cele cu atac la grafomanie (din Luceafărul bunăoară) găsești o pură grafomanie!” Mai participă: Cristian Crăciun, Florin Dochia, C. Trandafir. Poeme de Viorel Dinescu, Aleksandra Vătămanu, Viorel Cernica. Proză de Florin Dochia - *Poveste la țarm*.” (Mircea Cîrstea, *Viața Românească*, nr. 3-4 / 2005)

„**REVISTA NOUĂ** (nr. 3 (12) / martie 2005), Câmpina. Sub patronajul spiritual al lui B. P. Hasdeu (fondatorul ei) și editată de Fundația cu același nume, este mai puțin ezoterică decât ne-am așteptat și atentă la actualitatea literară cu ramificații către București. Centrată pe Colocviul de poezie românească la care participă autori locali (Constantin Trandafir), dar și Liviu Ioan Stoiciu, revista îngăduie marcarea unor nume ale poeziei tinere, desprinse în special din „Antologia de poezie a generației 2000” a lui Marin Mincu, antologie încă în formare; regăsim, însă, și nume din generațiile '60 '70 '80 '90 în „Repede ochire de ansamblu...”, nume care sunt repere ale celor din 2000, și n-aș putea da acum exemple, căci vom fi automat subiectivi-selectivi, lista fiind oricum incompletă. În rest, poezie locală, dramă (Viorel Cernica), istorie literară, folclor, ediții complete B. P. Hasdeu și Julia Hasde, in memoriam Adrian Marino” (Nina Vasile - *Adevărul literar și artistic*, nr. 764 / 19 aprilie 2005)

Să comunice într-o perfectă „democrație” și să se intercondiționeze. Dezideratul e mai vechi, dar acum e pus cu decizie poruncitoare. Pentru că receptorul este invocat ca instanță supremă, Urmanov îi spune „noii ordini” „generația tu” („o altă inimă / o altă literatură”). Nu prin „dispariția” autorului, preconizată încă de Valery și amplificată de semiologi, ci prin coparticipare, lăsând avantaj cititorului. Dar, vorba cuiva, poeticele nu sunt decât niște abstracțiuni fără putere de a hotărî valoarea. În felul acesta, lirismul e pus la grea încercare. De aceea, în poezia actuală, prevalează anti-lirismul, prozaismul minimalist.

Încă o dată, nai „manifestele”, „doctrinile” decid soarta poeziei. Bunăoară, credința că postmodernismul a dus la deprecierea lirismului cade ca orice prejudecată și sub puterea multelor dovezi de propășire. Și, acum, nu mai rezistă ideea discordiei între modernism și postmodernism, iar optzeciștii nu s-au dezis de încărcătura ontologică a „textelor”, de „biografism” și de „un nou antropocentrism”. Dacă nu echivalăm lirismul cu sentimentalismul și cu „emoțiunea”, cu sensiblerile și „inspirațiunea”, „poezia poate valorifica tot ce aparține acestei lumi, de la perspectiva ingenuă la cerebralitatea înaltă. Poezia recentă subzistă atât în ecurile neoavangardiste și postmoderniste, cât și în cele neoimpresioniste și neoexpresioniste (acestea din urmă, ale „echinoxștilor”, de pildă). Între semnele bune, se anunță și poezia Ruxandrei Novac, prin maturitatea destoinică a debutului fostei „fracturiste”, în linia poeziei beatnice de altitudine, trecută și la gama expresionistă. Alt tânăr poet, Răzvan Țupa, oferă încredere cu poemele lui comunicative, dialogice, în stare să inducă un alt fel de hedonism estetic, un amestec de genuin și spirit intelectual. Nu poate să treacă neluat în seamă Dan Coman, care anunță, cu *Anul cârțiței galbene*, o „voce impunătoare, prin stranietatea viziunii și

rafinamentul imagistic, prin strategiile de punere în scenă a visceralului și burlescului, într-un fel de suprarealism funambulesc. Ioan Radu Văcărescu este credincios lirismului substanțial cu „ritualurile” sale melancolice... la cotă superioară se situează mult invocatul Claudiu Komartin, poet cult, inteligent, talentat, care „nutrește o expansiune senzuală, mărturisind despre ritmurile frenetice și convulsive ale ființei noastre după căderea în lume”...

Cu doar aceste puține exemple, se poate afirma că poezia de azi, implicit lirismul, nu se află deloc în impas, are doar alt statut, potrivit cu legea conservării energiei, după o analogie ingenioasă: nimic nu scade, nimic nu crește totul se transformă.

Dan TRIFARU

Calde felicitări pentru „Revista nouă”! Timpul, foarte bine ales, reînnoiește legătura cu figura emblematică numită Hossu; pe de altă parte, proclamă idealul unității. Judicios construită, dănd atenție creației recente și comentariilor critice, acordând spațiu interviurilor și evenimentelor artistice, Revista de la Câmpina (deloc provincială) a posnit ce dreptul. După efemera publicație de avangardă „Ultimez”, a lui Geo Bogza, „Revista nouă” imprimă climatului câmpinean un suflu spiritual remarcabil. Încă o dată, cele mai frumoase impresii!

Constantin Ciopraga

Sic cogito

„Trecuse șase luni după moartea fiicei mele. Era în martie, iarna plecase; primăvara nu sosea încă. Într-o seară, umedă și posomorâtă, ședeam singur în odaie, lângă masa mea de lucru.” Sunt cele dintâi rânduri ale prologului la *Sic cogito*, una dintre lucrările de referință ale lui Hasdeu. Este prologul în care mărturisește nu că i-a fost inspirată, cartea, de fiica sa Lulia, nu că ea i-a sugerat, eventual, o idee, ci că, pur și simplu, a primit un mesaj, în franceză, scris de mâna lui chiar: „Era scris și iscălit cu slova fiicei mele.” Practic, așa începe destinul unei cărți de o biografie cu totul aparte în literatura română.

Apărută, mai întâi, în *Revista Nouă*, în anul 1892, cunoscând alte două ediții chiar în timpul vieții autorului, cartea a provocat apoi reacții cu totul impredictibile, atât din partea cititorilor, cât și a criticii. De la suspiciune la contestare vehementă, de la zeflema la batjocorire, dar și de la dezinteres la dispariția rapidă a tirajelor, i-a fost dată acestei cărți una dintre cele mai controversate soarte. Călinescu însuși, în *Istoria literaturii*, o consideră „carte cu naivități, dar și cu părți sublime”, fără să le numească, totuși, nici pe unele, nici pe celelalte. Cu atât mai mult, așadar, invită la lectură, și azi, mai cu seamă că, vreme de 50 de ani, nu i se putea nici titlul aminti, necum să mai fie citită.

Ce e viața? Ce e moartea? Ce e omul? își pune deci Hasdeu o triplă întrebare, în subtitlul acestei lucrări, și răspunsul îl vede într-o așa-numită *știință a sufletului*. Dar, adaugă el imediat, „când noi zicem «știința sufletului», nu înțelegem știința despre suflet a celor învățați, ci știința cuprinsă în sufletul fiecărui om, oricât de ne-nvățat: religiunea.” Iar unica religie care se întemeiază pe trei principii fundamentale - Dumnezeu, Nemurirea, Destăinuirea - „fără nici un alt amestec”, este *spiritismul*. Spiritismul, adică ceea ce numim astăzi, ceva mai științific, *spiritologie* și ceea ce Hasdeu însuși a numit, la vremea lui, *credință-știință*. Așadar, o nouă doctrină, despre care tot el preciza: „*Credință-știință*, ceea ce însemnează că, pe de o parte, ea cuprinde în sine miezul tuturor religiunilor, fără deosebire; iar pe de alta, nu numai se împacă cu știința așa-numită pozitivă, dar încă o și întregește, înfigându-și rădăcinile adânc în biologie.”

Capitolul întâi al lucrării pune, gospodărește, temeliele noii doctrine, pe toate cele trei dogme-principii ale sale. Prin urmare: *Dumnezeu* - „singurul răspuns care ni se pare a fi apropiat de adevăr, întrucât e dat omului de a ști ceva în starea-i de astăzi, câtă să fie: Dumnezeu este *infini*”; *Nemurirea* - „această dezmarginire, acest dor de re-ntoarcere la nemărginirea lui Dumnezeu, acest *avânt către ideal* (subl. ns.), această fericire de a căuta fericirea, cine oare dintre noi n-o simte?”; tot așa, *Destăinuirea* - „adecă revelațiunea în graiul tehnic al teologiei, încheierea măreței poeme în trei cânturi despre creațiune.”

Celelalte cinci capitole dezvoltă și consolidează bazele așezate de cel dintâi: raporturile dintre somn și suflet, „ipnotismul în spiritism”, „materialismul în spiritism” etc. Numai că nu o relatare pe larg a lucrării am intenția să fac aici și nici măcar un rezumat al ei. Cartea trebuie citită și studiată nu pentru *naivitățile* sau *părțile ei sublime*, ci mai

degrabă pentru că, în ansamblu, este, în același timp și în egală măsură, naivă și sublimă. De la un capăt la altul al ei, vibrează - cum i-am zice astăzi - o *dialectică a ideilor*, o neîntreruptă ciocnire și osmoză a contrariilor, trăsături caracteristice numai veritabilei filosofii. De la un capăt la altul, întreaga lucrare este străbătută de fundamentul eminent științific al demonstrației, cu trimiteri frecvente la marii oameni de știință ai vremii, ai lumii, și la alții pe care nu ni-i mai amintim azi. Și asta pentru a susține, cu argumente temeinice, condiționările reciproce dintre trup și suflet intenția de a dovedi că și sufletul este un organism; „un organism care își păstrează autonomia chiar când se află în legătură trecătoare cu *celălalt*, adică cu organismul secundar al trupului pământesc.”

Santomartire Eremita

Deasupra tuturor, însă, și mai presus de orice se simte o altă vibrație, un suflu din alte sfere: „fericirea de a căuta fericirea”, sau „avântul către ideal”, cum îl numește chiar el. Și cum altfel ar fi putut să fie, de vreme ce cartea i-a fost nu inspirată, nu dictată, ci pur și simplu scrisă de mâna lui? Dar, în același timp, este, cum avea să-i spună tot el, în alte pagini, un îndemn neconținut către „sfera totalității” sau, cum i-am spune iar astăzi, către perfecțiune: „La om, prin știință, prin poezie, prin ideal, necurmata muncă de a se dezmargini spre infinit este deja atât de înaintată, încât izbutește, la un punct, a se cunoaște pe sine și a-și da samă de propria sa mărime sau micime, a fi o *conștiință*.” Cum altfel s-ar fi putut intitula o carte care-și pune asemenea întrebări, dacă nu *Sic cogito*? Poate cu singura precizare că exact același titlu l-ar fi putut avea întreaga lui operă...

Dumitru MATALE

4

Artistul în lumea de azi

Elena DINU

M am fost întrebată o dată de ce am ales „calea artelor” în a mă descifra mai bine, în a mă defini ca om în lumea asta aflată în perpetuă schimbare, într-un maraton al disperării în care lucrurile își pierd identitatea, sensul. Să fi fost naivitate? Să fi fost hazard? Sau poate, pur și simplu doar încercarea de a „ trăi” și a „visa” în același timp, la dimensiuni impuse de propria-mi persoană? Evident, nu am răspuns! E poate prea devreme pentru mine să răspund cu franchețe și luciditate la o astfel de întrebare. Cert este, însă, că artiști din întreaga lume trăiesc dualitatea acestei drame, confruntându-se cu situațiile actuale impuse de societate, de „istoria” ce se scrie sub ochii noștri zi de zi printr-o multitudine de evenimente contradictorii, revoluționare, șocante. Mai putem, oare, profita, acum, de „avantajul” paravanului pe care ni-l oferă arta? Mai putem susține ipocrizia de a ne retrage într-o lume numai a noastră, marcată de visare, bolnavă melancolie, în care putem reacționa strict la parametri impuși de ea, confuz, neconcordanți cu tot ceea ce EXISTĂ de fapt?

Ca reacție la aceste frământări, cu rol stimulator al mecanismului simțirii și gândirii universale, artiștii europeni, au ales să își exprime convingerile într-un proiect intitulat:

„Now what? Dreaming a better world in six parts”. Proiectul în sine a fost inițiat în 2003 în orașul olandez Utrecht, iar grila sa cuprinde două expoziții, o prezentare scenică, multiple sesiuni de comunicări la masa rotundă, un ziar (*The Projection*) și, ca parte conclusivă a programului, anul acesta a apărut o serie de scrieri proprii plasticienilor adunate în publicația - „Now what? Artists Write!” El își propune să analizeze obiectiv, să exploreze critic „potențialul politic” al stării de visare și imaginație creatoare, ca răspuns al actualității în care ne regăsim stigmatizați. Vizează consecințele ororilor teroriste ce au afectat acel dramatic moment - 11 septembrie - ce nu își mai găsesc nici astăzi sfârșit - și par a fi subminat cu desăvârșire optimismul tipic

anilor '90 - hrănit de promisiunile „bunăstării” universale, libertății personale și multiculturale. Astfel, semnalul de alarmă a fost tras! Artiști, dar, în principiu, OAMENI, acționează cu singurele arme de care dispun, în încercarea de a consolida și a prezerva ceea ce asigură buna funcționalitate a lucrurilor, ceea ce conferă cotidianului dimensiunile profetice unui „măine” mai puțin afectat de ciclicitatea scenariului în care suntem supuși haoticului.

Așadar: care e rolul artistului azi?

Asta ne-o spun cu desăvârșire vremurile pe care le trăim și cărora conștiința nu ne lasă să le ignorăm gravitatea, importanța în sistemul de valori ce se conturează azi poate într-o altă lumină. Mai mult ca niciodată, azi trebuie să comunicăm! Trebuie să renunțăm definitiv la acea izolare proprie artistului ancestral și să îmbrățișăm condiția UMANĂ mai mult decât pe cea a romanticului „geniu” neînțeleș de societate. Poate chiar asta să fie expresia fundamentală a deplinătății „geniului actual” - aceea de INTEGRARE.

Se pare că relativitatea guvernează totuși această lume ale cărei reguli devin tot mai de neînțeleș. Poziția artistului vizionar vizavi de „tumulul” ce ne afectează decisiv existența o regăsim în această manifestare multiplu culturală - „Now what? Dreaming a better world in six parts”

- la care au participat plasticieni, critici, scriitori, diverși oameni de cultură, precum: Pavel Althamer, Liam Gillick, Maria Pask, Manfred Pernice, Boris Ondreivcka, Pavel Perry. Atenția mi-a atras-o remarcă a unui artist islandez, participant la acest proiect - Thorvaldur Thorsteinsson, care și-a intitulat lucrarea „Nota suicidală a unui artist contemporan”. El își finalizează discursul, cum deja preconizează titlul, cu o tristă resemnare: „Nimic nu s-a schimbat, de fapt. Artiștii au rămas în castelele lor magice, operând în cadrul unui context artistic fix, în loc să se bucure de adevăratele relaționări cu restul lumii.” Un alt artist, concetățean al său - Sigurdur Gudmundsson - confirmă în lucrarea sa - „Scrisoare către copii” - ipocrizia lecțiilor de istorie

predate în școli, exprimând un mesaj sincer, aproape naiv, sfătuind copiii în a nu crede tot ceea ce adulții le spun, mai cu seamă profesorii. Multe astfel de păreri, mai mult sau mai puțin argumentate, încearcă să facă o diferență, să aducă un aport adversiv la starea de confuzie general-universală ce azi ne caracterizează evoluția de grad aproape imperceptibil. Poate că subiectul abordat nu e tocmai nimerit acestei perioade pascale, pe care o traversăm pioși, dar l-am ales cu certitudine că poate transmite un mesaj la fel de profund și PLIN ca acela creștin: acela al iubirii de oameni, al interrelaționării, al sisifecii trude în a crea o lume mai bună, la temelia căreia mereu va sta SACRIFICIUL.

Arta așteptării

Vasile SPIRIDON

O anumită privire

Sainte-Beuve era de părere că omul care scrie opera este mai greu de cunoscut decât creatorul ei și de aceea studiul biografic trebuie început cât mai repede cu putință, câtă vreme omul încă mai trăiește. Viața fiind imprezvizibilă, este necesar să ne grăbim să-i prindem fizionomia reală într-un portret; prin urmare, opera poate să mai aștepte, creatorul ei, nu. Pentru că la moartea autorului poemului *Liceu* împătimitul bacovian Constantin Călin abia se afla într-o școală militară (asemenea poetului însuși, în altă vreme), el n-a putut să dea curs sfatului beuveian și să înceapă din timp lucrul la biografie. În consecință, s-a hotărât să nu se mai grăbească și să facă totul pe îndelete. Va avea inclusă în planul editorial de la Editura Junimea pentru anul 1970 respectiva biografie, dar, nemulțumit din pricina unor carențe informative, a retras-o de la publicare și a mai lucrat la ea preț de 30 de ani – un biet fragment de timp, dacă e să ne raportăm la eternitatea garantată a poetului.

Ca să descopere omul autentic ce se ascunde în spatele creatorului, lui Constantin Călin i-a fost indiferent dacă debutează editorial la 30 sau la 60 de ani. Gest paradoxal din partea unui ziarist reductabil, care a reacționat de atâtea ori necondiționat în fața evenimentului jurnalier, lucru deloc ciudat întreprins de un profesor de literatură veche atât de meticulos și precaut când e să se lanseze în ipoteze de istorie literară. Se adaugă convingerea că Bacovia este unul dintre autorii pe care îi simți mai bine după 40 de ani, când ne distanțăm de ficțiune și cântărim literatura mai rar pe cântarul teoriilor și mai des pe cel al experiențelor de viață.

Dacă circumstanțele biografice nu ar fi orientat în nici un fel opera bacoviană, autorul și-ar fi dat seama că întreprinderea lui ar fi fost o simplă pierdere de timp. Așa însă, "cronica mărunță" a vieții nu este făcută cu intenția de a scrie o biografie de dragul biografiei, pentru a surprinde simpla tranzitivitate între viață și operă. Volumul *Dosarul Bacovia, I, Eseuri despre om și epocă*, apărut în 1999, reprezenta doar o pregătire pentru captarea sensului poematic, o corectare a prejudecăților în scopul studierii procesului genetic al creației pentru a dezvălui sufletul operei. Următorul volum al *Dosarului*, apărut la sfârșitul anului trecut, se intitulează *O descriere a operei, glose, jurnal*, iar ultimul din triptic va purta denumirea de *Triumful unui marginal*.

Orice biografie a autorului sau a operei sale comportă o ambiguitate de statut datorată pendulării între un discurs instrumental și referențial al documentului brut și o desfășurare narativă prin care sunt conturate un spațiu și un sens fictiv. O probă în acest sens o putem găsi în explicarea genezei poemelor *Lacustră* și *Liceu*. Primul nu are ca nucleu formativ doar o reminiscență didactică; el a apărut grație imaginarului individual afectat de paludism pe fondul obsesiei colective a inundațiilor. Al doilea are mai curând rădăcini psihologice decât sociologice, trădând comportamentul depresiv al unui licean dezorientat în contact cu rigurozitățile climatului educativ în plină efervescență de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Constantin Călin citește, verifică și culege totul pentru a fi subordonat unei viziuni cu real suport arhivistic și bibliografic. Avem dovada că se poate controla cu exactitate și eficiență ceea ce s-a expus prin citirea notelor și comentariilor, cărora li s-a acordat aceeași importanță ca și textului. Ele curg firesc, în continuarea lucrării și pe o pătrime din economia ei, fiind tipărite cu aceeași mărime de literă ca și capitolele pentru descrierea universului tematic, glosele pe marginea acestuia și jurnalul de lectură. Fiecare experiență fundamentală în interiorul cronologiei abstracte, adeseori banale, a vieții nu se bazează pe aproximarea mediei variatelor aspecte, ci pe aflarea semnificațiilor deschise și ambigue care tind spre un sens al biografiei în ipostaza creatoare. Autorul nuanțează că, totuși, Bacovia a fost consecvent cu sine însuși în atitudinea adoptată, în opțiunea pentru un stil de a trăi potrivit datelor psihologice de poet decadent ce a fost, iar nu simbolist.

Dar această informație factuală despre caracteristicile sufletești și intelectuale ale lumii prin care au trecut pașii poetului nu constituie decât o pregătire necesară pentru înțelegerea comportamentului și a felului de a fi al omului Bacovia, căruia i se configurează geneza și evoluția spirituală în etape creatoare, cercetându-se actele de existență. Convingerea autorului este că se află în fața operei unui mare poet lipsit de imaginație. În aproape tot ce scrie, acesta trece rareori dincolo de propria biografie, de spațiile familiare, de mișcările și gândurile obișnuite. Dacă încearcă să se travestească sub măști, nu reușește. Și, pentru a închide cerul, nu numai că viața i-a influențat poezia, dar și poezia, la rândul ei, i-a marcat comportamentul existențial.

Cheia de boltă a descrierii operei bacoviene mi se pare a fi, pe fundamentul demitizării întreprinse, evidențierea moralității autorului luat în discuție: răbdarea de a aștepta înobilarea cathartică a poeziei, căreia i-a rămas fidel întotdeauna și nu i-a forțat limitele. Dacă în volumul întâi contribuția lui Constantin Călin la descoperirea adevăratului om Bacovia era capitală, odată cu volumul al doilea, *Dosarul Bacovia. O descriere a operei, glose, jurnal*, se scoate biografia operei bacoviene din rutină, didacticism și improvizatie.

Revista Nouă, o serie nouă . "La 15 decembrie 1887 - scrie G. Călinescu -, îndemnat de câțiva tineri scriitori, Hasdeu scoate frumoasa Revistă Nouă, având ca redactori pe Barbu Ștefănescu Delavrancea, Al. Vlahuță și Victor Bilciurescu. Publicația n-avea un program precis, ci câteva puncte negative: "Revista Nouă nu va fi socialistă, zolistă nu va fi, gongoristă nu". Peste exact 80 de ani de la prima apariție a revistei lui Hasdeu, în 1967, un grup de tineri literați români compus din Ștefan Bănuțescu, Nicolae Manolescu și Ion Bălu, plănuiesc să scoată la Ploiești o revistă cu titlul aceleia a lui Hasdeu: „Am făcut primul număr de probă - spune într-un interviu Nicolae Manolescu - un pilot al Revistei Noi, plecând de la Hasdeu, dar n-a apărut niciodată”. (De ce nu m-aș lăuda că, dacă n-a intervenit "cenzura" grupului, figuram cu un articol în acel prim număr, "pilot", al revistei care n-a mai apărut și pe care nu l-am mai văzut niciodată?!). Peste alți 37 de ani, la 1 aprilie 2004, apare, la Cămpina, o altă serie din Revista Nouă, editată de Cercul literar «Geo Bogza» din Cămpina. Din conducerea noii publicații fac parte Constantin Trandafir (director), Florin Dochia (redactor-șef). Emanoil Toma (secretar general de redacție). Pentru a se înscrie în "context", Revista Nouă publică o anchetă cu titlul "Revista literară în provincie", la care răspund Ion Beldeanu ("Bucovina literară"), Tudor Cristea ("Litere"), Marian Ruscu ("Axioma"), Liviu Ioan Stoiciu ("Viața Românească"), Lucian Vasiliu ("Dacia literară"). O bună parte dintre răspunsuri sunt previzibile: dificultățile apariției, nemeritul "cerc de cretă caucazian", arbitrarul noțiunilor "provincie" și "centre", fertilitatea "izolării" provinciale, diversitatea enormă și eclatantă a "provinciei" sub raport literar, "provincia" din marile "centre" culturale etc. În interviul acordat lui Emanoil Toma, Nicolae Manolescu spune că aproape "toate curentele spirituale ale omenirii au plecat din Provincie spre Capitală, și nu invers". Al doilea interviu al revistei este cu I. Opreșan, exeget notoriu al operei și vieții lui Hasdeu. "Am simțit dintotdeauna o chemare dincolo de fire - spune I. Opreșan - către spiritele enciclopedice: D. Cantemir, I. Heliade Rădulescu, M. Eminescu, G. Călinescu, Mircea Eliade". După aprofundarea operei lui M. Sadoveanu, I. M. Sadoveanu și L. Bologa, "proiectul unei ediții integrale a operei lui B. P. Hasdeu, lansat de Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, la sfârșitul anilor '70, m-a găsit pregătit pentru marea întâlnire a vieții". Castelul de la Cămpina al lui Hasdeu „e comparabil doar cu "Castelul del Monte" al împăratului Friedrich al II-lea (sec. XII) sau cu Castelul lui Voltaire de la Ferney, iar "modelul Hasdeu" ne-ar da șansa să ne vindicăm "complexul" Europei". De aceea, spune I. Opreșan, "supărarea cea mai mare e provocată de faptul că forurile responsabile își permit să elimine aproape complet opera și personalitatea savantului din programa școlară, lipsind generații întregi de contactul stimulatoriu cu unul dintre cele mai formidabile spirite pe care l-a produs acest pământ". Cronică literară, acută și cu formule memorabile, e semnată de Constantin Trandafir: "Recitind poezia lui Emil Brumarul". Autorul descrie universul obiectelor, și ființelor umile din lirica acestui poet care, "dacă n-ar fi Argezi, s-ar putea zice că Brumarul este cel mai remarcabil poet al cadrului domestic din literatura noastră". [...] Începută sub bune auspicii și cu contribuții de primă mână, noua serie a „Revistei Noi” merită toată atenția: e o publicație instructivă, instructivă și *horrible dictul*, educativă. (C. Stănescu, *Adevărul literar și artistic*, mai 2004)

Reluarea în seria a patra a revistei fondate de Hasdeu în 1887, de către Cercul literar „Geo Bogza” din Cămpina, mi se pare o cucerire demnă de remarcat, o publicație veche și totuși NOUĂ stârnind interesul. În nr. 3 primit la redacție dl Constantin Trandafir, readeuce în atenție poezia lui Virgil Mazilescu sub un titlu justițiar „- „Inventarea unei noi structuri poetice”, un amplu interviu cu poetul și spiritul Ion Stratan dă o culoare avangardistă revistei. Mai remarcăm colaborările: Theodor Codreanu, Ion Simuț (revenit sau retras de pe redutele ridicate împotriva poeziei, la sentimente mai bune, Măria Nicolae, seriosul bărbos ieșean Lucian Vasiliu, Ioana Ursu, Marta Bărbulescu, Serghie Bucur, Carmen Mihai, Jenica Tabacu („Simboluri încifrate în arhitectura Castelului Julia Hasdeu și mausoleul familiei”). Revista ni se pare ușor neterminată. Poate fi doar o senzație, că după lucruri interesante parcă ar trebui să mai urmeze ceva. Dar aceste e un sentiment plăcut. (Ardealul literar, nr. 3 / 2004)

Foarte bun drum a luat Revista Nouă, fondată de Bogdan Petriceicu Hasdeu. Se vede că a avut fondator bun și s-ar părea că și actualii redactori au de gând să facă treabă bună. Merită să-i consemnăm aici: Constantin Trandafir (director), Florin Dochia

(redactor șef). Emanoil Toma (secretar general de redacție). Serghie Bucur, Viorel Cernica, Christian Crăciun, Lidia Nicolae, Jenica Tabacu, Gherasim Rusu Togan, Ioana Ursu. Cinste lor! Nu-și pun probleme strict locale; literatura și cultura română e mare! Semnează în numărul din august: Constantin Trandafir (despre Lucian Vasiliu), Eugen Uricaru, Emanoil Toma, Christian Crăciun, Florin Dochia și mulți alții. E vorba de o revistă care nu apare într-un centru cultural imens, dar are substanță mai multă și e mai interesantă decât să zicem actualul săptămânal tupănian Luceafărul. (Ardealul literar, nr. 4 / 2004)

În umbra luminii lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, care a fondat-o, „Revista Nouă” reapare, de serie patru, prin promițtoarea redacție: Constantin Trandafir, Florin Dochia, Emanoil Toma, Serghie Bucur, Viorel Cernica, Cristian Crăciun, Lidia Nicolae, Jenica Tabacu și Gherasim Rusu Togan. Lor li se adaugă și un comitet editorial, semn că din remarcabilul cerc literar „Geo Bogza” răsăr încă aspiranți la o viață literară, culturală, pe măsura renumelui Iluminatului Mag și al Luii sale. Semnează materiale interesante, C. Trandafir, despre volumul postum „Opere” a lui Virgil Mazilescu, Ion Istrati, un dialog cu un poet de anvergură, Ion Stratan; Th. Codreanu, un dens și magnetic eseu emistih din Melancolie, „familistul” Ion Simuț, fiind comentator neîntâmplător la o anchetă a revistei, despre „Reabilitarea ficțiunii” (masivă carte proprie), apoi sunt recenzate pertinent câteva cărți primite la redacție. Poezia este excelent prezentă prin Lucian Vasiliu (Lucianograme), subtila Măria Nicolai și Ioana Ursu, o poetesă frumoasă ca și poezia sa. De așteptat și pe măsură inserat în pagini, micul studiu „Simboluri încifrate în arhitectura Castelului Julia Hasdeu și mausoleul familiei”, de Jenica Tabacu, cum altfel decât tulburător? Mai citim un „elogiu al bărfei”, de Ch. Crăciun, demn a fi extins mai ales asupra bărfei literare, ca fenomen de temut, dar și de... psihanalizat! Viorel Cernica, cu „Natura Divinului”, asertează reflexiv, într-o formulă ce fuzionează prozopoeimatic amintindu-ne de Paul Aretzu, cu psalmii săi rețenți... Gherasim Rusu Togan continuă un comentariu pare-se minuțios exponențial, asupra folclorului transilvănean? Din păcate, nu avem începutul acestuia. Nici prozele scurte nu lipsesc, nici prezentări de reviste actuale; așadar „Revista Nouă” (care ne / vă îndeamnă la colaborare), merită tot interesul. Cămpina, și știu ce spun, cel puțin prin popularitatea Castel-Casa de Cultură, este de admirat și respectat: prin oamenii ei actuali, înfloriți din rugurile tradiției vibrant culturale. Evident, revista este o instituție vie. - Eugen Evu (Provincia Corvina, nr.32 / 2004)

Revista nouă, nr. 5, august 2004. Director: Constantin Trandafir. Din sumarul revistei se evidențiază un interviu acordat de Eugen Uricaru domnului Emanoil Toma: „Eu cred că există o continuitate în toate, că nimic nu este întâmplător, numai că pe noi ne surprind lucrurile pe care nu le cunoaștem...” Criticul Constantin Trandafir scrie despre noua antologie de versuri a lui Lucian Vasiliu „Atelier de potcovit inorog”. Interpretări culturale, dezbateri critice, poezile și poesine, viața cărților.

Revista nouă, nr. 7 / 2004: De citit și de reținut: Cronică literară semnată de Constantin Trandafir la vol. Antologic „Institutul de glasuri” de Traian T. Coșovei, interviul (scurt dar alert) cu acad. Mihai Cimpoi, realizat de poetul Viorel Dinescu, precum și Colocviul revistei intitulat „Prietenia literară” la care participă Viorel Cernica, Florin Dochia, Christian Crăciun, Liviu Ioan Stoiciu și C. Trandafir. Reușite și poeziile semnate de Valeriu Valegvi. (Antares, nr. 76-77-78 / 2004)

Publicația de la Cămpina, apărută în jurul Cercului literar „Geo Bogza”, este, probabil, cu adevărat cea mai nouă în peisajul cultural autohton. În fapt, revista apărea în prima serie în 1887, păstorită de Bogdan Petriceicu Hasdeu. Colaborările sunt promițtoare, mai ales că îl găsim interviuat pe Fănuș Neagu, pledând pentru literatura de ficțiune („Când va muri ficțiunea, va muri și lumea”, spune prozatorul) și pe Theodor Codreanu glosând pe aceeași temă. Structurată pe mai multe secțiuni, se pot lectura eseuri, cronici și beletristică actuală. (Dacia literară, nr. 4 / 2004)

De la Cămpina, duhul lui Hasdeu reînvie modern în paginile elegante ale noii serii. Interviuri cu Nicolae Breban, Constantin Ciopraga, poeme, reflexii, eseuri, adică un laborator ordonat, ambiții exigente și unele cronici ușor binevoitoare (probabil constructive), acolo unde recenzii sunt timizi - într-un cuvânt o revistă nouă și pe care o așteptăm cu interes. (Provincia Corvina, nr. 34 / 2004)

Am primit la redacție două numere din recent înființata „Revista nouă”, revistă care continuă, după mulți ani de întrerupere, inițiativa lui B. P. Hasdeu 1 din 15 septembrie 1887. Referindu-ne la numărul din iulie, remarcăm că redacția prezintă personalități de frunte ale culturii noastre. Astfel revista 1-a sărbătorit, așa cum a făcut și „Salonul literar”, pe marele romancier Nicolae Breban, care a împlinit 70 de ani. Interviu luat de către Emanoil Toma ni-1 apropie și mai mult de suflet pe romancier, care atenționează că tirajele cărților sunt mici iar prețurile foarte mari. „Astăzi publicăm ce vrem, dar din păcate publicăm și orice”, afirmă Nicolae Breban. Are mare dreptate: invazia de maculatură poate fi letală. Alt sărbătorit, Constantin Ciopraga, care a împlinit 88 de ani, afirmă că fără ficțiune creația memorabilă nu apare, iar „literatura nonfictivă este apanajul unor diletanți”. Recunoaștem în portretul care transpare din interviul lui Tr. Constant pe CRITICUL și PROFESORUL Constantin Ciopraga. Îi dorim sănătate și viață lungă. Nu putem trece cu vederea dezbateră cu un titlu generos: „GENERAȚIILE”. Fiecare are limitele sale. Și totuși, concluzionează Christian Crăciun, „Generația prozaică”, generația Breban, înseamnă construcții epice de anvergură, pe când „Pizdef” e doar o jucărie simpatcă a generației Vaculovski, Gălățeanu sau Ioana Băetică. Pe aceeași temă, Constantin Trandafir se întreabă: „...e posibil, oare, o coabitare pașnică între generații?”. Și tot domnia sa își răspunde: „Fraternitate totală nu-i cu puțință și, poate, nu-i nici benefică...”. Urăm și noi „Revistei nouă” să devină... veche... (Salonul literar, nr. 55 / 2004)

O revistă nouă. A apărut în aprilie, la Câmpina, seria a patra a publicației „Revista nouă”, fondată la 15 septembrie 1887 (la București, însă) de către Bogdan Petriceicu Hasdeu, editată acum de Cercul literar „Geo Bogza” din Câmpina. Redacția este alcătuită din Constantin Trandafir (director), Florin Dochia (redactor-șef), Emanoil Toma (secretar general de redacție), Serghe Bucur, Viorel Cernica, Christian Crăciun, Ion Liță, Lidia Nicolae, Jenica Tabacu, Gherasim Rusu Togan. * În primul număr, d-na Jenica Tabacu aduce substanțiale contribuții monografice cu privire la vechea „Revistă nouă”, în vreme ce dl Nicolae Manolescu, într-un interviu cu (sub)titlul încurajator, dar și circumstanțial „Cam toate curentele spirituale ale omenirii au plecat din Provincie spre Capitală, și nu invers”, face precizarea importantă pentru istoricii literari că, în 1967, a alcătuit la Ploiești, împreună cu Ștefan Bănuțescu și Ion Bălu, un număr de probă al „Revistei noi”, care n-a fost însă aprobat de către autoritățile de resort. * În primul număr întâlnim și o anchetă pe tema „Revista literară în provincie”, la care au răspuns d-nii Ion Beldeanu („Bucovina literară”), Tudor Cristea („Litere”), Marian Ruscu („Axioma”), Liviu Ioan Stoiciu („Viața românească”), Lucian Vasiliu („Dacia literară”), intervențiile încercând să nuanțeze ideile curente despre relația centru-margine. Impresionante ne-au părut părut informațiile d-lui Stoiciu despre autorii care locuiesc în provincie, domnia sa știind, bunăoară, că Minerva Chira trăiește în comuna Negreni-Cluj, Marian Dopcea la Isaccea, Ion Tudor Iovian la Buhuși, Gheorghe Izbășescu și C. Th. Ciobanu la Onești, Th. Codreanu la Huși, iar Dumitru Ungureanu și Tudor Cristea la Găești, unde scot revista „Litere”. * Parcă ne simțim mai liniștiți! * Revista are personalitate de la primul număr, materialele fiind serioase, iar prezențele din redacție - de prestigiu (N. manolescu prin interviul amintit, dl I. Opreșan, care afirmă într-un alt interviu credința în revenirea „modelului Hasdeu”, poezii George Vulturescu și Traian T. Coșovei, care semnează consistente grupaje de versuri). Cronică literară este susținută de criticul Constantin Trandafir, care citește în primul număr, cu multă pătrundere și sensibilitate, poezia lui Emil Brumar, iar în cel de-al doilea, pe luna mai (pe care l-am primit de curând), realizează o lectură nuanțată a volumului „Scrisori din țara cocorilor albi”, de Sergiu Adam, apărut în seria „Poezii români contemporani” a Editurii Eminescu. * Din numărul pe mai, unde suntem puși la curent cu festivitatea lansării revistei, aflăm că ea are nu doar părinți (Hasdeu și seria veche), dar și o „soră mai mare” - „Axioma” de la Ploiești. * Tema de dezbateră a fost, în acest al doilea număr, actualitatea ficțiunii, chestiune în care Fănuș Neagu se pronunță ferm, în interviu acordat d-lui Emanoil Toma: „Când va muri ficțiunea, va muri și lumea”. * Fără a uita să dea celor care-i „revizuiesc” opera câteva zdrene bobărnace: „Nu mă obsedează (problema revizuirii, n.n.) pe mine și nici pe scriitorii de prestigiu și artiștii prețioși ai României. Asta aparține generației tinere, generației vindicative, părții vindicative din generația tânără și mai ales neîmpliniților și rataților.” * Mde! * Lipsa de spațiu ne împiedică să remarcăm și alte materiale (de Nicolae Gheran, Christian Crăciun, Th. Codreanu, poemele lui Liviu Ioan Stoiciu, proza

Alexandrei Târziu etc.) din această extrem de promițătoare publicație cîmpineană, de care ne simțim sufletește aproape. * Și căreia îi urăm viață lungă! (Litere, nr. 6 / 2004)

Primum de zece luni, de la Câmpina, eleganta publicație „Revista nouă”, pe care am salutat-o de la prima apariție, în semn de solidaritate intelectuală și artistică, și am continuat, de atunci, s-o citim cu interes. * Consistent este și primul număr din anul acesta, în care putem citi, ca totdeauna, și o dezbateră/anchetă. Cea de acum se intitulează „Cartea și televiziunea” și beneficiază de contribuția scriitorilor Ion Beldcanu, Viorel Cernica, Theodor Codreanu, Christian Crăciun, Florin Dochia, Ion Stratan (prezent și cu un grupaj de versuri) și Constantin Trandafir. * Oricât de fine și de nuanțate ar fi disociațiile, se ajunge până la urmă la ideea că a doua (televiziunea) e dușmanul cel mai eficace al primeia (cartea) și că ele se au, cum zice Theodor Codreanu, „ca apa și focul” * Trecând (pe nedrept) peste alte articole (cum ar fi al lui D. Matală despre poezia lui Hasdeu, sau al lui Christian Crăciun, unde, pornindu-se de la cartea anului, traducerea „Septuagintei”, din care s-au publicat la Polirom primele două volume, eveniment considerat echivalent cu apariția „Poesiilor” lui Eminescu, se ajunge la precaritatea mediilor noastre culturale, care a făcut ca evenimentul respectiv să aibă un ecou foarte modest), ne-am oprit la cronică literară a d-lui Constantin Trandafir, dedicată în acest număr cărții recent publicate de Theodor Codreanu sub titlul „Mitul Eminescu”. * Cronică este una de pasionată susținere: a unui reputat eminescolog care lucrează în izolare la Huși, tipărint acum cea de-a cincia carte consacrată poetului, pe de o parte, și a ideilor sale de dată mai apropiată, pe de alta. * În ce ne privește, suntem de acord doar cu primul aspect al susținerii: dl T. Codreanu este un veritabil cărturar care contrazice prejudecata că în provincie nu se poate face cultură. Despre domnia sa s-au pronunțat elogios mai multe personalități, pe care C. Trandafir le și amintește: Edgar Papu, Al. Piru, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Adrian Marino, George Munteanu, Mihai Cimpoi și alții. * Așa este! Numai că laudele i s-au adus mai ales pentru prima sa carte - „Eminescu - Dialectica stilului” (1984). După ea, Th. Codreanu s-a îndreptat binișor către un mod de cercetare grevat de fabulație, până când a dat în doaga lui Nicolae Georgescu (un bun cunoscător, și acesta, de Eminescu), văzând, mai ales o dată cu „Dubla sacrificare a lui Eminescu”, carte apărută în 1997 la Editura Macarie din Târgoviște, peste tot conspirații împotriva poetului național, căruia masonii, în frunte cu Maiorescu, i-ar fi provocat moartea civilă (și poate chiar moartea!), pentru ca mai apoi „galaxia Grama” (sintagma e a lui D. R. Popescu) să i-o programeze pe cea artistică. * Am citit cartea din 1977 și, scriind despre ea, i-am combătut fanteziile. Cea de acum duce lucrurile mai departe (și oarecum mai în adânc), eșuând până la urmă în ficțiune prin apelul la mitul lui Isus, la condiția ciobanului din Miorța în varianta Mircea Eliade sau la mitul Meșterului Manole. * Maiorcsu ar fi, prin urmare, un soi de Negru Vodă (Pillat din Pont, baci ungurean, Cain, Eteocle, Sarmis!) cu intuiție cinică: ucide omul ca să nemurească opera (geniul). * Mă mir că dl C. Trandafir, pe care-1 știu un critic lucid, acceptă fără rezerve asemenea idei. * Cazul nu e însă prea grav: am înțeles din text că cei doi autori sunt prieteni. * Deși aici ar fi mers de minune butada lui Aristotel, prieten cu Platon. (Litere, nr. 2 / februarie 2005)

Un interesant colocviu propune Revista Nouă (nr.1/2005): *Cartea și televiziunea*. Aici, Christian Crăciun merge oarecum împotriva curentului: „Intelectualul român are un dispreț, nejustificat și neproductiv față de forma de (sub)cultură a televiziunii. „Sub” nu are aici nici un sens peiorativ, ci doar unul tipologic, de clasificare, așa cum subspecia în biologie nu este nicidecum inferioară speciei. De aceea, el va fi oripilat și-i va fi imposibil să accepte ca și *Big Brother* și telenovelele și *Monica*, ba chiar și *Ciao, Darwin* fac parte dintr-o formă de cultură populară ce nu poate fi ignorată. Ce-și are explicațiile ei sociologice, psihologice și istorice. Nu discut aici implicațiile ei etice sau estetice. A-i decreta, însă, pur și simplu arogant inconsistența e inutil și contraproductiv. Ea se impune precum hoardele barbare împotriva filosofilor bizantini”, exagerând chiar și când pune degetul pe-o rană oarecare: „Neadaptarea noului mediu electronic (existent practic la noi doar după 1990), oamenilor de cultură le vine greu să accepte adevărul că numai ceea ce se dă la televizor există.” Acuma, ne întrebăm și noi: contează dacă e la CNN sau la OTV? Tot în „Revista Nouă”, echilibrată apariție, relativ nouă (înviată), în peisajul revuistic contemporan, semnalăm cronică semnată de Ioana Ursu la cartea consacratului nostru Dimitrie Lupu, „Eșarfa neagră” (Dominus, nr. 63, aprilie 2005).

Victoria minimalismului

oetul Martin Culcea este unul dintre marii creatori care crede ca pe vremuri (fie ev mediu, romantism, simbolism sau avangardă) în puterea totală a încredințării că verbul (mai ales cel scris) subjugă, convinge, preschimbă sufletul cititorului într-o ordine armonioasă sau în asociațiile lirice izvodite de poet. Cele cinci culegeri de versuri pe care le am în față pornesc de la „Umor alb” (1978-1982), deci, așa cum spune și titlul, un „joc” aparent nevinovat cu sintagmele și starea poetică. Chiar primul ciclu, „Poeme penibile”, ia o distanță față de autenticitatea afișată cu orice preț, cu pericolul patetismului și ascunde în talgere de echivalențe odată cu masca mereu schimbătoare pe care și-o propune: „să cântărim aceste defăimări cât timp nu devin sincere”. Pentru fiecare secundă ne-ar trebui o silabă - o voluptoasă silabă - declară

Lidia NICOLAE - Fumătorea

poetul aflat între plăcerea rostirii și „schematismul” asumat pe care numai unele diminutive (gen Virgil Mazilescu) le revigorează (și în ordinea unei tehnici anume). Poetul se îngrădește „îndărătul unor gratii aurite de el însuși” pentru a încheia uneori sorescian: „din lipsă de evenimente / astăzi / nu am scris nici o poezie / mă credeți?” În singurătate, Martin Culcea participă la „sfășietoare agape” (nedrept de singur), pentru ca acceptarea unui tip de contract social și verbal (rostire - volum) să încheie solilocviul într-o lume „suspectă”: „astăzi solidaritatea mă comunică / de singurătate nu mă plâng / nu am cui //” Sensibilitatea subliniată în gamă voit „minoră” duce la transgresări și corelații stranii, ca în „medalia de cupru” (mulaie, după cum spune autorul) în care „mai târziu parcă se lăsase seara și arama ei am simțit-o pe chip”. Cu un curaj hrănit de

timiditate, Martin Culcea numește, în același ciclu „Poeme penibile”, o pagină „alt poem plictisit”.

Eul poetic al autorului (dacă mai putem vorbi de eu poetic în imprezibila, fulguranta și tragică lume [în sens slab] a postmodernismului) se interpune precum figurile de șah în variantele proaspăt ironice, dar și cu o marjă de absurd: „- te iubesc! / - ai dreptate! Mi-a răspuns //”. Martin Culcea este un poet al sentimentalizării detaliilor cu salvare în ironie din care nu lipsește chiar sublimul: „era sfășietor de timidă / înghițea aer înaintea fiecărui cuvânt / hăinuțele curate / elegante îi veneau jalnic // cu un deget bont ea mi-a arătat / dintr-o vitrină murdară / un complet de mireasă” (*Poem penibil*). Jurnalul personal consemnează inexorabilul unei vieți aparent monotone, cu zile aproape identice, ca în filmul „Ziua castorului”: „luni! nu s-a schimbat nimic”. O umbră a poetului Mircea Ivănescu planează asupra acestor (totuși înscenări monocorde): „îndelung m-am ridicat la fereastră / cu duioșie mi-am frecat pupila de geam - nimeni!” Îndrăzneala metaforică se manifestă din plin: putrede gesturi de rămas bun, „cel mai comun regret / cu care mă lepăd / de persoane și case //”. Acest poem obișnuit se sfârșește remarcabil: „nu voi învăța niciodată să îmbrățișez despărțirea / să acopăr absența cernelii compromițătoarelor poeme / ca o holeră intimă / mă lepăd de amintirea delicată / a unei amintiri delicate”. Și finalul splendid: împotriva obișnuinței dictează altă obișnuință. Gavrochian, poetul sfidează: „acest poem răsuflat pe care îl voi scrie oricând”. Emotivitatea e un sprijin pentru versuri remarcabile - „barbar mă surprind în fața / celei mai frumoase frumuseți - viața!”.

Ciclul următor se numește „Punct nevralgic” și încearcă o poetică obiectuală în genul regretatului Ioan Flora: „nu ar trebui să ai nici un nume / în afară de «tu».” („Lupta cu expresia poetică este asumată total / va trebui să te atașezi fizic / înaintea fiecărui cuvânt al acestui poem și / ar deveni unitar”). În poemul intitulat „Straniu eveniment” o strofă atrage atenția: „Unde este femeia pistruiată de disperare / trei zile să mă aștepte? trei zile / se tânguie după urâțita mea prezență.” „Triumfurile minimalismului” sunt în ordine lexicală și sintactică: „acest poem ar fi fost un triumf / dacă înaintea fiecărui vers nu mi-aș fi amintit nici un vers //” Grațioase poeme „pentru mâna stângă” contrabalansează scepticismul - iubita este trubaduresc: „manicurata mea”. Fantezia poetului aleargă pe spații ireale: „iubesc nespun o oaie albastră” pentru a încheia cu o persiflantă „sapiențialitate”: (dacă trebuie înțeles neapărat un anume / ceva din această duioasă încredințare / întrebați-l pe șarpe).

Următorul volum - „Și” (Ed. *Elit Comentator*) reia din mai multe unghiuri universul unic și adesea autopersiflant care face farmecul acestei poezii nevinovate (un ciclu se numește chiar „Strada sfelii”), dar care impune prin momentele jubilatice ale comunicării aeriene, dar și textuale meditații în fond asupra fericirii.

Ultimul volum la care ne oprim, numit „O vânătoare” (cu poeme compuse în perioada 1987-1992, apărut la aceeași editură), face mai fluidă secvențialitatea și fragmentarismul acestui „homo domesticus”, cum se definește autorul însuși, al cărui verb are la un capăt emoția și sentimentul, iar la celălalt capăt aventura textuală și caleidoscopul imaginii.

Ion STRATAN

Terapie prin ironie

De la filozofii antici și până la cei moderni, neîncetat, omul a fost și este definit, sintetizant, în limitele a două mari coordonate, legate de relația ce se poate stabili pe filiera cognitivă a verbelor „a fi” și „a avea”. Reluând acest concept fundamental, poetul Marian Ruscu¹⁾ și-l așează, ca element distinctiv, pe frontispiciul recentei sale cărți, încercând, astfel, să ne atragă atenția asupra unei viziuni inechivoce privind lumea, și anume, aceea că, din perspectiva umanului, orice atingere a ei poate genera intense reacții senzorial-afective.

Cât de profunde, sincere și directe sunt acestea rămâne să ne lămurim. Și autorul e generos cu noi, oferindu-ne substanțiale reprezentări, pe care le structurează, operațional, în volum, pe parcursul a trei cicluri, cu denumiri relevante: „De ce nu?”, „Îndeletniciri” și „Întâlnire amânată”. Este bine de spus că această carte se adaugă celorlalte șapte pe care le-a publicat începând cu 1994. Ea nu face, însă, notă aparte, nici stilistic și nici conținutiv. Totuși, scriitorul se așază, aici, mai temeinic, pe meterezele realității vii, ale socialului necamuflat, implicându-se emoțional prin reacții nete, vis-à-vis de ce ni se întâmplă. Se intersectează, astfel, în atitudinea percepției sale, mărturisiri frapante, legate de trecut și mai ales de prezent. Dominante sunt notațiile imediate, impresiile-blitz, care invadează spiritul neliniștit și, esențial, nemulțumit de sine și de lume, aproape cărcotaș, al poetului, care ajunge, cu duioasă autoironie, să emită judecăți tăioase sau să se întrebe, retoric, în legătură cu viitorul nostru.

Din acest punct de vedere, ciclul „De ce nu?” este, poate, cel mai abundent și mai solid articulat. Sunt aici o serie de alcătuirii sau de enunțuri axiomatice, bulversante prin directetea și adevărul pe care-l încorporează: „am trecut prin granița maturității / cum ai trece prin spațiul schengen”; „uitarea e cel mai de preț dat”; „un univers se dezintegrează / altul, înmugurit, așteaptă să-i plesnească coaja”; „vremuri de restriște, de bejenie, / vremuri de strangulat națiuni și rațiuni”; „iluziile s-au pierdut / dorințele s-au împrăștiat / tot căutând lumina, calea și adevărul”; „copiii noștri, încet dar sigur vor uita limba maternă / iar ca să afle ce-i cu punguța cu doi bani / activează net-ul”; „pipăi împrejurul, caut prezentul, / nici un semn că ar fi un vis în plină derulare”; „în sfârșit, ne-ați învins. / s-a terminat în sfârșit / s-a terminat cu falsa libertate”; „timpul probabil se stabilește în occident / de-acolo ne vin și incidentele și accidentele”; „vin noi stăpâni / și trebuie să stăm cuminiți, în carantină”; „aleșii pun la încercare istoria”; „unde să plec? / n-am unde / aici am copilărit, aici am iubit, / aici... sunt «codrii verzi de brad»”, etc.

Sunt, să recunoaștem, unele formulări aproape sentențioase, care dau frisoane neliniștitoare, dar care, prin realismul lor dur, pot naște atitudini lucide.

Pe un fundal asemănător și într-o aceeași tonalitate terapeut-ironică sunt alcătuite și celelalte două cicluri, numai că, în „Îndeletniciri”, implicarea subiectivității trăite este mai evidentă, chiar dacă „meseriile”, care fac obiectul observației poetului, sunt doar tangențial relaționabile, operând, însă, cu realități palpabile, cu efecte directe asupra individului uman: vameșul, călăul, coșarul,

profesorul, ambasadorul, temnicerul, caligraful, făcătorul de bice, judecătorul de instrucție, procurorul, vânzătorul, polițistul, anchetatorul etc.

Aici, spectaculosul înscenării formale, al succesiunii angrenajului ideatic, este mai pregnant, autorul dovedindu-și abilitatea, mai ales în dialogurile închipuite, dar profund atingătoare, cu prezumtivii interlocutori: „hai, doctore, fă-mă să-mi fie drag de mine! / ia-mi din spinare vreo douăzeci de ani / și din burtoiul acesta dizgrațios vreo douăzeci de kile / mă doare, doctore, mă doare și mi-e tare dor”.

Deși inseparabile construcției generale a volumului, versurile incluse în al treilea ciclu - „Întâlnire amânată” - au parte de un parfum de factură romantică. O viziune a sentimentelor, mai discretă și ușor nostalgică, se strecoară, adesea, prin volutele verbale, chiar dacă întâlnirea programată cu misterul devine o absență, autorul disociindu-se, parcă, de ele. În acest cadru, își fac loc, totuși, două poeme definitorii: „Chef de necaz” (un fel de „Horă” argheziană, avertizând asupra morții implacabile) și „Vocea destinului” - o parabolă a norocului indus pe căi paranormale, trimițând, vag, către elemente ale misticii populare. Aici, în acest ciclu, se trage, ca la teatru, și cortina cărții, într-o manieră asemănătoare, ca intenție, cu întreaga sa încrângătură, mustind de o ironie seducătoare, aproape terapeutică: „la un ritual / partea cea mai urâtă e finalul. / mulțimea, plecată din ea, / se întoarce la treaba ei, / la rutina ei”.

Fără a da noi înșine verdicte, trebuie, totuși, să apreciem că, în ansamblul ei, această a opta carte a poetului Marian Ruscu se impune, ca impresie, prin puternica oralitate imprimată discursului poetic și prin franchețea gestului mărturisitor. Deopotrivă, ea își găsește susținerea în capacitatea autorului de a-și fixa țintele inspirației într-un orizont social problematizant, căruia știe să-i devoaleze resorturile. Poate că, uneori, expresia formală, pură, sau încărcătura lirică efectivă este sacrificată de nuditatea ori de vigoarea intențională, căpătând unele accente ludice, dar abila punere în scenă a conținuturilor poetice aduce o mai rapidă atingere asupra cititorului, învâluindu-l cu directetea semantică și gravitatea tonurilor. E suficient, desigur, pentru a ști ori a crede că un asemenea demers are șanse reale de a fi împărțit, atestând că ființa lăuntrică a poetului este sau devine una cu cea a omului-om.

Nicolae DUMITRESCU

*) Marian Ruscu, *Între a fi și a avea*, Editura Viitorul Românesc, București, 2004, 160 p.

Ion Cosmoiu Poiana Cămpina. Pagini de monografie

Calitatea de „cronicar” al unor vechi așezări umane în ipostaza monografistului te obligă la sinceritate și analiză obiectivă, dar și o vastă cultură, dublate de căldură sufletească și dăruire sinceră. Într-o asemenea perspectivă s-a înscris și Ion Cosmoiu, cu paginile de monografie* închinată localității prahovene Poiana Cămpina, dovedindu-se, în viziunea prefațatorului C. Manolache, „a fi un pasionat și meticulos cercetător al istoriei acestei așezări, de care îl leagă o existență activă, petrecută în mare parte pe meleagurile ei.” Astfel, în alternanțe de lumini și de umbre, monografistul călătorește pe spațiile unei grile inteligent alese, anticipată de o succintă descriere a „lumii din jur”, în care, mai apoi, se îmbină, deopotrivă, „spusa” documentului cu frântura mitică și memoria colectivității locale. Se picură, ca urmare, inedit istoric, înflorindu-se prezentarea lumii prahovene cu amestec de anecdotă, precum „Drumul domnișorilor”, forma de incipit ce formează o bună companie, chiar pasionantă, a lectorului cu autorul.

Atent să nu-și aglomereze, prin exces, paginile cu informație, cumpănit când e cazul să-și pună la bătaie fondul documentaristic, profesorul ne inițiază și în istoria lumii locului, introducându-ne cu discreție în volbura vremurilor și galeria domnitorilor ce și-au înscris prezența prin faptele lor de excepție.

Apoi, dintr-o perspectivă cu totul inedită, dar la fel, pe baza documentelor reprezentative, autorul stabilește cu precizie începuturile menționării și exploatarei petrolului, din această parte de lume. Drept urmare, după spusele autorului, valorificând documentul, „încă din secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, păcura este nominalizată ca produs de export spre Brașov.”

Se cuvine, astfel, să remarcăm faptul că de o coloratură aparte, în cadrul monografiei, sunt tocmai paginile închinată exploatarei petrolului. Sunt descrise într-o aură exotică și cu lux de amănunt tehnicile săpării și exploatarei puțurilor de petrol, vizându-se în aceeași măsură și evoluția acestor proceduri. De la „heca trasă de cai” se trece la „forajul cu sondă” și se folosește sistemul de săpat numit „praștie”. Dar și trecerea de la „tubajul puțurilor... prin soldirea traverselor de lemn în pătrat”, la „tubajul cu burlane” și multe alte și alte aspecte, apropiindu-ne de atmosfera reportericească a lui Geo Bogza.

Nu sunt omise nici penetrațiile societăților industriale din domeniu și nici exploziile dezvoltării industriilor anexe, precum atelierele și, mai apoi, fabricile de reparații și producere a utilajului petrolier, baze productive realizate prin contribuția specialiștilor străini și locali.

Viața spirituală, ca parte componentă a împlinirilor pe crugul vremii, într-o lume înscrisă sub semnul civilizației, înglobează și în cazul de față atente surprinderi analitice din lumea școlii, a vieții monahale din mănăstirea ce veacuri al rând a însemnat o prezență benefică, a administrației locului și, nu în ultimul rând, spiritul muncitoresc, de asemenea analizat cu luciditate și fără reticențe. Emblematică rămâne, credem, prezența savantului Dimitrie Gusti, concretizată în acest colț de țară, prin exemplara Școală Superioară Țărănească, a cărei utilitate consta în perpetuarea tradiției într-o lume tensionată de prezența factorului de modernitate și salturi anulatorii.

Neobosit în căutarea și îmbogățirea fondului informațional, autorul își împănează totodată lucrarea cu grafice, fotografii de epocă, scene cu momente festive de viață culturală și socială, ce dau autenticitate vieții criptate monografic, încărcată și de inedit și dramatism. Cartea și autorul rămân, așadar, apropiați, deopotrivă lectorului. Iar o asemenea carte se cere citită, cel puțin din considerentul implicării noastre prin existență în lumea prahoveană, activă și deloc complexată la reîntâlnirea cu Europa, ce demult îi rămăsese îndatorată.

* Ed. *Libertas*, Ploiești, 2004

M. TOGAN

Scriitori români în vizită la Muzeul «Nichita Stănescu», toamna 2003

Victor STEROM

PARFUMUL ÎNTÂMPLĂRII

Ajung din urmă câteva cuvinte. Firave amintiri îmi astâmpără visul. O năvală de tălpi îngroașă încă vocea mea plină de iarbă și clopote. Bulgări sticloși de nori agresivi îmi spun că va începe furtuna...

Să prindem în mâini această întâmplare, să celebrăm parfumul ei împreună.

Să nu spargem gheața de deasupra lacului care pâraie către margini. Să ne oprim din loc în loc să plângem. Să spunem în gând că suntem pe un drum fără sfârșit.

Cu gesturi de orb ascult noul, gândesc parabola care voi fi altceva decât cenușa oarbă, mult mai mult decât clopotul. Poate un deal îmbătrânind timpul, poate un fir de iarbă cât ecoul...

DEASUPRA SEMNELOR

Visul îmi scapă din mâini, depărtarea mă apropie de somn. Ce am râvnit un secol mă cuprinde acum de parcă aș fi și miezul și marginea zării. Simt că mă sting ca un fior subt propriile mele aripi...

Stăteam în pragul unei înserări cu trecutul aproape adormit. Te strigam sub vechi arcade din mii și mii de uragane spunându-mi că viața mea e o durere mângâietoare ce-o poartă în dulce otravă tainele...

UMBRA SINGURĂȚII

Umbra cuvântului o prind în palme ca pe o hidră, cu șold împușcat. Timp singur bătându-mi tobele pe marginea prăpastiei când ochii îmi iau foc. Timp în care poți să te naști peste altul când poți să mori...

Stau în fotoliu și aud cum îmi ruginesc gândurile, cum se-nverzește în fereastră umbra singurătății, cum tăcerea face riduri. Ating ușor noaptea contrariilor unde vorbele dispar subt umbre de cruci...

Umedă margine a lumii fără capăt, uscată iarbă fără sfârșit. Doar oglinda îmi va fi credincioasă rupând în privirile mele aripi de vultur înnebunit de frig. Brusc trezindu-mă în tunetele pierderii numai din eroare...

OBSESIA CRISTALELOR

Cuvintele cum pietrele dacă nu cumva mai grele. Gesturi distilate în lacrimi.

Și eu cu plumbul la glezne ajung la ceruri. Visul acesta mișcă nebunia către altă lume plină de uimiri...

Printre cioburi singur intru în taina surâsului tău, rănit cum nimeni n-a fost. Dar umblu printr-o ruină a unui fost imperiu, prelins în lumea altei lumi. În lăuntrice și calme cimitire...

DUREREA UITĂRII

Umbra se luptă cu risipirile, zestrea cuvântului o dată. Mi se părușe că-i un ciorchine chipul tău. Despletită imagine și timidă nebunie în mișcarea ochiului meu...

E un refugiu în acest clopot, e o aventură în aceste valuri. Întuneric cât toate amintirile. Luna se leagănă între oglinzi. Muntele îl simt ca pe-un templu; dar nu-i decât piramida cu o singură intrare...

Ochiul ia forma fluviului, pasărea ia forma sâmburelui cum viermele forma orbecării spre groapa comună, cum frunza pe zidul catedralei, cum gândul în sudoarea clepsidrei...

GEOMETRIA FUMULUI

Zodii și vamă pe talere, foșnete în bucle cum cocorii. În arșița lănoasă un prânz de greieri. În alcooluri un câmp de nervi și clipe ireale...

În fumul clipelor singure întunericul sparge vitrine. O metaforă blondă traversează tainele. Somnul intră în altar cum iluzia în pasiunea singurătății...

ARIPI GÂNDITOARE

Numai greierii și ceață între zidurile moarte. Un alt unghi fără somn îmi joacă farse. O altă ieșire ca o răcoare îmi taie calea. Rugina îmi vindecă popasul... Memoria clipei într-un potop de aripi. Când lumina prelinge umbra mâinilor mele în obsesii. Printre capcane înnoptam. Duh indescifrabil la marginea cerului tulbure...

Sub privighetori zarea e moale. Viscole de cristale prin vis. Albe focuri. În ochi un foșnet de aripi gânditoare. Când iarbă se trezește ca fluviul în căutarea albiei...

TRESTILE CLIPEI

Murmurul clipei viitoare îl aruncă nepăsător în haos. Apoi meditez la creația erorii cum la gloria deșertăciunii. Vei desena pe tâmpale agonia norul; hohotul de râs hrânind întunericul. Doar perna cu două capete pe ea îmi despletește gândul în fragmente.

De viață și de moarte.

Mă plimbă prin săruturi cu guri de gheață, îmi închide pleoapele în sângele de iarbă crudă. Înserându-mă sub aripi clipei, mă cheamă iarna cu ochi de sare. Orb în conture goale, port pe tâmpale amprente digitale, rup minutul în șapte camere de muzici oarbe și-n șapte muzee de uitare...

SECUNDA RUGĂCIUNII

Aștept țestoasa să iasă din piatră. Zveltă cum ar fi secunda ce își lasă roiul în Deltă. Privesc imaginea rugului ce se destramă între două maluri cum un leagăn sacru. Strâng un început de lumină în jocul palmei mele.

Rotundă taină ce vrea să zboare, să cânte-n ceruri arborii catedrale. Ierburii care brumează sinele nopților astrale.

AI. PRIBOIENI

CU O GAROAFĂ

Sunt rânduite după legi străine
Aceste nopți de pulbere solară.
Cum macină inert tăcuta moară
Duiioase vieți de aur negre pline!

Și gura de blesteme mi-e amară,
Căci blestem orb iubirea de rubine.
E trădător și sângele-mi din vine
Și bezna osândită să răsară...

Cu o garoafă poți urni un munte
Sau poți c-un gând încercui o lume
Ori universul, must fierbând sub frunte,

Îl poți gândi astfel încât să ardă,
Când lucrurilor le vei da un nume,
De teamă miezul lor să nu se piardă?

RAZA DE AUR

Nu, raza morții de-aur nu mă minte.
În straiul strâmt port florile de sânge,
Cămașa de-ntuneric ce mă strânge
Și mă îmbogățește de cuvinte...

În mine steaua de nectar își țese
O îngânare lină, fără moarte,
Menită să aline și să poarte
Trupul de foc al tinerei prințese.

Și mă întreb acum, lipsit de spadă,
În timp ce viermi în juru-mi se-nfiripă
Trena cometei când va fi să cadă

Sub soarele-ndrăzneței inimi pure,
O veșnicie va dura o clipă?
O frunză va dura cât o pădure?

CA UN PĂIANJEN

Ca un păianjen într-un colț al lumii
De plumb făclia mea deșartă.
Îmi cad străine roadele din șoaptă
Pe platoșa de miere a minciunii.

Deschideți poarta! Se scufundă raiul.
Muguri de bronz îmi năvălesc în sânge.
Steaua răsare-n coșul de lampă.
Cămașa altuia mă strânge...

Să-mi fie ochiul un cimitir de imagini?
Ieri îi spuneam marelui Yama: Du-te,
Mă simt greșit în fața albei pagini
Ca-n fața amintirilor pierdute.

FĂT-FRUMOS

Vine un cal alb ca laptele cald
Abia muls din ugerul vacii subțire,
Vine spre tava de jar mestecând
Cu nările-n vânt și plin de găire.

Făt-Frumos îl încalecă și-i mângâie coama;
Vântul îi zburdă în pletele lungi, aurii
Și vin în fugă, chiuind în urmă-i,
Clauni perverși cu chipuri de copii.

Fără-de-Moartea-l așteaptă departe, departe;
El privește în sine și pleacă la drum.
Tinerețea se joacă pe-o singură carte:
Uite-l întors și bătrân, căzând de pe calul de fum!

E-N ZBORUL MEU

E-n zborul meu această sete sfântă.
Rănit de semeni, greu mi-ar fi să par
A nu-mi sfinți îngrozitorul har,
Cel care-n patru vânturi mă cuvântă.

Chiar dacă alte ceruri mă frământă,
Eu, steaua mea, cu alta n-am s-o schimb.
Ce vis îmi chinuiește întemnițatul nimb
Și ce iubire oarbă mă-nveșmântă!

Din șaua vremii îmi arunc privirea:
În slavă singuri îngerii se-ncântă,
Imperiul minții clocotește-n maluri,
Iar soarele întârzie spre nuntă...

Constantin STANCU

CREAȚIA

În piață, printre flori și legume,
printre grădinari și trecători,
adevărul ca apa la cișmea curge,
ne spală picioarele și nici nu știm,
duce mai departe umbra,
din orașul acesta au dispărut oamenii,
se reia creația chiar în centrul cetății,
o mână se lasă pe creștetul primului om
care nici nu știe să vorbească...

PLOUĂ ÎN BABILON

Plouă, deci, în Babilon,
străzile sunt pustii,
ploaia a alungat vagabonzii, copiii, femeile,
vânzătorii de iluzii, doar un soldat trece grăbit,
apa îi dizolvă armura,
o dâră subțire de metal rămâne în urma lui,
apoi cei doi îndrăgostiți au ieșit pe străzi,
au toată libertatea să iubească,
să curgă, așa îmbrățișați, spre un alt secol,
cu apa curgându-le pe umeri,
ca două aripi pe trupurile lor transparente...

ȚINTA DE HÂRTIE

Ființa mi-o dezbrac de trup,
de tristeți trecătoare, de părinți, de femeia mea,
rătăcesc printre minunile lumii cu ochii luminați,
inima o pun mai spre nordul lucrurilor,
apoi îmi așez cu grijă ideile sub brazdă,
treptat memoria germinează,
acolo între două zile devin ținta ușoară de hârtie,
alb pe alb, cât mai clar,
pregățiți-vă armele,
sunt doar ținta de hârtie,
legănându-se în luna plină,
pregățiți-vă, deci, armele...

MUNȚII

Iubesc munții, prin ei planeta se termină în cer,
prin ei cerul ne intră în suflete,
iar, acolo, spre vârful de piatră bradul este tot verde

ca un semn de pace,
este o viață perfectă între două placentele de aer,
iubesc munții,
acolo, în Retezat, poți scrie o scrisoare de dragoste
direct pe tălpile lui Dumnezeu...

CÂND MĂGARUL SĂLBATIC VA VORBI

Nevoia de a sta zilnic de vorbă cu Dumnezeu,
dincolo de hărmălaia lumii,
oameni care se salută dar care nu se mai pot cunoaște,
vezi, din farurile autovehiculului radiază
în același timp lumina și întunericul...

Dincolo oamenii vorbesc, dincolo, El tace...

Totul este aproape:
aproapele tău, copiii, nevasta, țara,
de aceea fii atent,
la miezul nopții sau spre dimineață,
va cânta cocoșul, măgarul sălbatic va vorbi,
pietrele vor vorbi...

PRIMA ZI

Ziua cu luminile și umbrele ei
mărturisește împotriva noastră,
cuvinte risipite precum semințele plantelor sălbatice
din care copiii au cules minunea,
păsările așteaptă ca aripi să le cadă din cer...

FRIG

În această lume prin care trecem,
poți să te oprești pe o frunză-n cădere,
poți locui în lacrima statuii,
e frig,
îngheață visele în cel nenăscut...

EROII DE FIECARE ZI

Aș vrea să vezi dincolo de cuvintele noastre
curgerea lină a vieții,
picăturile de apă de pe podea
și ceașca pentru cafea
în care amestecăm liniștiți istoria acestor vremuri,
pentru ca eternitatea să nu ne fie prea amară...

Discutăm despre lume și despre noi,
aruncăm în arbori ultimele știri,
nici nu știi cum ne pregătim capetele pentru ghilotină,
o ghilotină subțire,
aproape nevăzută,
din care mai picură sângele cald încă
al celor de dinaintea noastră...

Locul de sub vremuri este pregătit...

Moto: „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii” (I. L. Caragiale)

Ceaușism și călinescianism

 a o oră târzie în noaptea de la televiziune, o domnișoară care se ocupă cu fragilul verdict acordat artei dramatice emite sintagma «scriitor pe nedrept uitat» referitor la subsemnatul.

Cine a făcut nedreptatea? Cine nu a citit, în ultimii 15 ani, în mod coerent cărțile românești publicate?

Când proferi asemenea cuvinte sfoigite (luate ca și garderoba bunicii), din cine știe ce așa-zisă istorie literară, e o datorie să fii atent și să nu jignești, de exemplu, oamenii de bună credință și care au încercat să fie un stimul în atât de frământata viață noastră literară. Să o spunem direct: literatura română este un apanaj al ideologiei și cine nu cântă și cine nu intra în schemele grației grotesc patriotarde (încă de la 1848), chiar dacă era vorba de o primă aliniere cu Europa, sau nu e trecut pe anumite liste de premii mai mari sau mai mici sfidând lipsa oricărui talent - ei bine, cine nu-l urmează pe brazdă pe cărmaciul Nicolae C. - nu interesează pe nimeni.

Nici pe mine nu mă interesează opiniile unor analfabete (ca și Ioana Pârvulescu ori Teodora Stanciu), dar de aici până a numi scriitor uitat un autor cu 33 de volume tipărite - este cale lungă. Cum văd lucrurile, ele nu sunt atât de complicate.

În primul rând, revistele centrale luptă pentru reabilitarea activiștilor cărora le datorează atât (Dumitru Popescu [e nasol când Dumnezeu ău este la închisoare], Ion Brad, Mircea Horia Simionescu, Titus Popovici sau D. R. Popescu). Vechile legături și favoritisme trebuie păstrate... Toată tevatura legată de politică (N. M. declara la TV că trebuie să ai un dram de nebulie când te apuci de politică [lucru dovedit pe deplin] când inteligența întregii țări viza pe Stolojan pentru președinție, iar interviuul o tot ținea cu Mugur Isărescu [o fi fost o problemă de afinitate culturală]).

Dar să trecem, nu ca nimefetele emfatice care susțin că elanul vital al unui Mircea Eliade este un reflex al educației legionare - la simplul fapt că personaje literare declară - o dată că nu au avut pașaport din 1983 până în 1990, iar într-un alt interviu declară, negru pe alb, că a călătorit în toți acești ani absolut oriunde a dorit. Acum se pune problema - sub mantaua lui Ceaușescu intelectuali controversați au văzut lumea liberă nestingheriți - PENTRU - CĂ - ERAU - DIN - ȚARA - ALE - CĂREI - TRUPE - MILITARE - NU - INVADASERĂ - CEHOSLOVACIA.

Și ține-te distracție și mândrie națională, întruniri, congrese, festivaluri, adunări, colocvii (acolo unde se putea fuduli oricine că noi, românii, nu am invadat Cehoslovacia. Și ține-te distracție, chermeze, petreceri și cocktail-uri - pentru că, vezi, noi suntem antisovietici, construim comunismul *à la roumaine*.

Cum să nu te declari fericit cu o bere scumpă în pahar din veniturile expropriaților, celor determinați să emigreze, colaborării cu Securitatea și buna privire a cadrelor pcr, care pe scriitorii din omagiu, cum spune proverbul, îi îngrășau nu numai la figurat. George Călinescu, al cărui geniu și muncă titanică a fost pusă pe altarul CULTURII (nu

al revistei cu același nume), unde un scriitor român se declară stăpânul lumii, a fost timp de decenii o alternativă estetică a cenușiilor ani scorniceșteni. Dar, în țara ideologiei, fiecare idee și afirmație erau (în țară și în afară ei) impunibile și țineau loc de dialog - e român - e din țara-ale-cărei-trupe-nu-au-invadat-Cehoslovacia.

Cadoul otrăvit al lui C. a fost înghițit cu deliciu și pe nemestecate - venim, oriunde ne-am afla momentan din țara-care-nu-a-invadat-Cehoslovacia.

Puteau spune orice - ei AU DREPTATE, ei sunt DEMOCRAȚI, ei sunt CONȘTIINȚA ESTULUI EUROPEAN. Se putea muri de foame, se dorea numai și numai plecarea definitivă din țara secătuită, mințita, batjocorită de țișanii pcr - EI INTELECTUALII ROMÂNI reprezentau CHARACTERUL democrației (indiferent ce se întâmpla acolo, cu Ceaușescu sau cu securitatea).

Această lovitură cu manta a lui C. a dat aripi tuturor turbulenților, mediocrilor și otrepelor care fac acum pe nisnai prin jurnale. Acestea sunt faptele și fiecare ar trebui să fie dator cu o analiză a propriei atitudini, acțiuni, alăturări, colocvii, conclavuri, organisme oficiale sau neguvernamentale, pentru a nu mai perpelii atâta întrebarea cheie, metafizică - CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII ROMÂN?

Cine credea că noi, care am constituit cenaclul de luni, luptând pentru un sediu stabil, ascunzând cheile Casei de Cultură pentru a nu fi evacuați, cărând maldăre de haine și sufocându-ne vara (autorii textelor pe care criticii literari își bazează REZISTENȚA PRIN CULTURĂ, curajul, refuzul concesiilor) nu vom putea intra după 20 de ani trecuți în cluburile cu program și circuit închis, condus de aceeași critici și unde (cu vorba celebră a demoazei I. P.) - nivelul este foarte ridicat.

Referindu-se, în cadrul emisiunii televizate de la care am pornit. la arta actorului, (încă) tânăra realizatoare formulează celebra apoftegmă dramatică: Ideea se formează în gura... Poate la ei, la interpreții ratați ai scenei, Pleșu, Dinescu sau Liiceanu...

Cine credea că Florin Iaru, după ce l-a catalogat drept prost pe Iliescu pe prima pagina a României Libere, va ajunge... consilier la Cotroceni. Mai rău decât în cazul lui Candiano Popescu.

Șantajul, un hohot balcanic de dispreț pentru marginea de lume în care ne aflăm, lipsa de sinceritate și capcanele imunde, CIRCUL PLANETAR în care ne băgam și noi ca aluiGheorghe la premii, iată una dintre fațetele lui a fi român.

Românul a inventat o piele de obraz mult mai groasă decât a oamenilor obișnuiți.

Ion STRATAN

MINIATURI

Paul LAMPERT

Aforismele sunt copiii teribili ai literaturii. Sau, poate, ai filosofiei. Sau, poate, ai nimănui.

N-ar fi exclus ca aforismele să fie proprii lor copii: prin autofecundare.

Fetele sunt de neprețuit cât timp nu-și cunosc prețul. Când îl află, nu mai sunt fete.

Occidentul este lumea aialaltă de pe lumea asta.

Durata dintre două revoluții depinde de calitatea celei dintâ.

Calea militantismului duce, invariabil, la poarta regimentului.

Adevărurile se nasc de la cap la coadă și se verifică de la coadă la cap.

Ce simplu e totul după ce totul a devenit simplu!

Comunismul - potrivit lui Marx - a apărut pe scena Europei ca o stafie.

Tot așa a și dispărut.

În junglă, numai leul moare de bătrânețe. Celelalte animale mor mâncate de leu.

Binele este ca pantoful Cenușăresei: cuiva i se potrivește, altcuiva nu.

Primum vivere - de unde philosophari?

Când omul nu mai privește în viitor, îl ajunge din urmă, ca o avalanșă, propria sa viață.

În țara orbilor, chiorul e împărat.

Eroare: în țara orbilor, chiorul e un proscris.

Socurile statuiilor sunt umerii urmașilor.

După război, învinșii mai sunt învinși o dată.

Tocul înalt este semnul ambiției la femei. De aceea, când nici cu tocul nu sunt mai mari, bat din toc.

Cine nu e în stare de nimic, e în stare de orice.

Nu poți strânge în brațe toată lumea. În brațe poți strânge un singur om. Dar când acela e omul iubit - strângi în brațe toată lumea.

Nu tot ce se întâmplă e adevărat. E adevărat numai că se întâmplă.

Final de epocă: Brejnev, Andropov, Cernenko - trei conducători de partid și de stat, trei funeralii în trei ani. Era fatal ca în următorul car mortuar să se afle Uniunea Sovietică însăși.

Greșelile mici sunt individuale. Greșelile mari sunt colective.

În vremurile de injustiție, instanța se mută în fiecare om.

Timpul este o măsură mare.

Prostul își trânteste singur ușa-n nas.

Între confrăți: "Maestre, ai scris un articol perfect. Rotund ca o sferă. N-are cap, n-are coadă. Poți să-l dai de-a dura!"

Vârsta poate fi păcălită numai la vârsta când, de fapt, vârsta nu contează.

Femeile supun cu prețul supunerii lor.

Aforismul este o eroare nu chiar atât de mare încât să nu poată fi acceptată într-o lume plină de greșeli.

La congresele unde urmează să aibă loc alegeri de partid, rezultatele votului sunt anticipate din stradă: unii delegați sunt aduși cu limuzinele, alții cu autobuzele.

Deșteptii știu întotdeauna ce va fi. Înțelepții știu ce va fi după.

Între anumite limite, oscilațiile sunt permise și chiar necesare: este legea pendulului.

Fericirea în dragoste este cea mai simplă ecuație: sunt suficiente două elemente. Mai multe - strică.

Judecând după faptul că munții se termină îndată ce ai ajuns în vârful lor, unii ar putea trage concluzia că ideea de aspirație este compromisă de la sol.

Școala femeilor nu dă diplome de absolvire. Titlul de cursant ajunge!

Nu-i frumos ce-i frumos, e frumos ce-mi place mie nu este, cum s-ar crede, definiția frumosului, ci a ispitei.

Despre morți numai bine!

De ce, însă, despre vii numai rău?

E adevărat, "cui pe cui se scoate", dar rămâne gaura.

Gura lumii: Ochii care nu se văd, se uită... în altă parte.

Țânțarul își plătește masa cu viață.

Un taur la corida: Ceea ce mă enervează nu este culoarea roșie, ci prejudecata acestor oameni că roșul mă enervează.

Șeful, cu cât vorbește mai încet, cu atât țipă mai tare.

Câinele care latră, nu mușcă. Dar, când te gândești la câinii din curtea ta, parcă ai prefera să muște, decât să latre.

Nu poate fi om serios cu adevărat cel ce nu ia în serios și pericolul de a se lua prea mult în serios.

Bătrânețea este o boală care se ia. Cu o condiție: să ai zile!

Aroganții devin modești când ajung prea mari pentru orgoliile mărunte.

Plictiseala este sancțiunea pentru delictul de inutilitate.

Biciclistul este una din demonstrațiile teoriei relativității: el fuge, stând pe loc.

Câinele: Era negru ca noaptea. M-a mușcat și a dispărut în noapte. Ia-l de unde nu e!

Fair play: La sfârșitul unui meci de box, învinsul trebuie să strângă cu căldură mâinile care, până atunci, l-au bătut cât au putut.

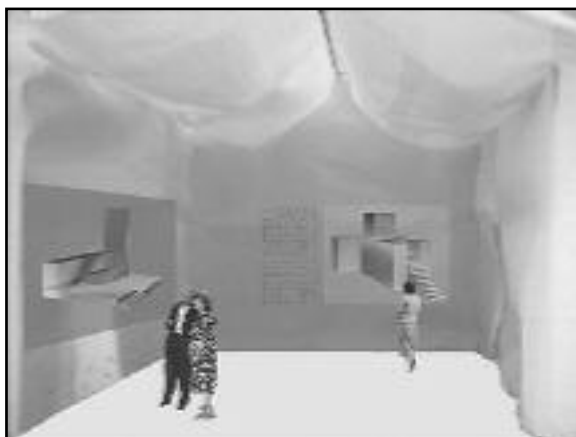
Înștiințare: Se aduce la cunoștința onor. abonați că serviciile pentru creduli funcționează non stop.

La fotbalști, capul este al treilea picior.

Aluzia: iluzia la atac.

A învinge fără a rezolva problemele învinsului constituie, în timp, o înfrângere.

De familie ești legat prin ce îți dă. De lume, prin ce-i dai.

Natura credinței

Viorel CERNICA

“Credința e precedată de mișcarea infinitului, și numai după aceasta ea survine “nec opinată” în virtutea absurdului.”

Kierkegaard

La flacăra unei lumânări, privind către grotele aruncate-n mijlocul luminii, se deschid lumile, se închid sensibilitățile negre și răsare mirarea: Unde să fie? Cum să fie Cel îndelung căutat? Printre întrebări, sloiuri de gheață: gânduri prinse în capcane aurite. Primesc voios gândurile simple, blocuri albicioase lovindu-mi pielea, pornesc apoi la drum printre ele: sunt ale mele? Recunoașterea lor are culoarea verdei crud; fântânilor aruncate în adâncimi de gând își clipesc apa; carele pline cu fețe de toate nuanțele, cu măști covârșite de urme și zei înșeuți se pierd printre gânduri, ștergându-și urma. Doar mersul meu e alb, alb ca mărgăritarul, seara, sub cerul sângeriu, alb ca un fum abia născut și mototolit sub un aluat cu putere de viață.

Unde să fie? Cum să fie Cel îndelung căutat? Răsună din nou cuvinte aruncate din nări năvășe de nebuni îngândurați. Sloiuri de gheață, cuvinte, în afara gândurilor, printre coloane argiloase din vedenii. Tocmai aici și-așează nebunii îngândurați și încuvântați, uneori, culcușul, printre coloanele argiloase din vedenii. Și sunt siguri că iarba de sub ei este iarba, că locul în care se așează este un culcuș, că atunci când își fac rugăciunea se roagă; și mai știu, stând și așteptând să se topească vreo coloană argilooasă, că ei sunt călătorii adăpostii, pentru o clipă, sub acoperișuri colonadice stelare.

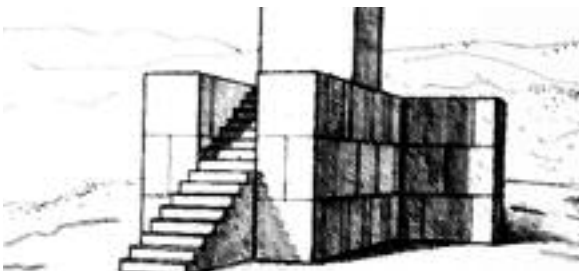
A sângerat o întrebare, sloiul de gheață din apropiere s-a topit și a curs scurt, fără zgomot, înspre prăpastia rozalie a timpului. A mai sângerat o întrebare, alt sloi de gheață s-a topit și a curs în prăpastia timpului. Încă o întrebare sângerândă, cu corpul de granit, a sângerat abundent, iar sloiurile de gheață de pe o rază de mii de kilometri s-au topit și au curs, îndelung, către prăpastia roșcată a timpului. Mai târziu, doar vedenii în acel loc întins unde sloiurile de gheață nu puteau rezista, iar coloanele argiloase din vedenii răsăreau sub ochii trecătorilor: gânduri răzlețite cu ochii scoși, idei năclăite în lichid amniotic, închipuiri nude, cu negi pe frunte. Desigur, în mijloc, un obelisc; și câțiva zei făcându-și de treabă în preajma lui: spălându-și fălcile.

Iată Zeul: chip de om, cu fiecare trăsătură adâncită: linia ochilor tăind în două fruntea deschisă, linia gurii continuând înspre urechile aplecate, linia gâtului, afundată în pământul toracic, linia feselor argintii, puternic intrată sub vertebrele făclii. Unii au destinul de viață omenească adâncită, alții își scot coarnele și lovesc cu ele în tot ce le iese în cale; dintre toți, unul, în trup de țap, îi pune în ordine și-i biciuește. Deodată, puși sub ordine, Zeii își întorc frunțile către cer și mor: sloiuri de gheață, gânduri ademenitoare, eprubete pentru experimente cu aer și apă și coloane argiloase din vedenii curg pe pământul sterp. Sub munte, un Zeu adormit sforăie sacadat: minunatele grădini din preajmă tresar de bucurie, se-adapă văzduhul cu păsări zgomotoase și pământul cu șipote cântătoare. Sub Zeu, o floare cât un băț de chibrit, iar în mijlocul calei sale, o lume. Da! Da! În carne și oase! O lumină calmă adăpostind un cap de om.

Câinii privirii tale m-au speriat, mi-au tăiat firul vieții chiar atunci când topisem ultimul sloi de gheață și mă pregăteam să adulmec urma acelui om care și-a lăsat capul la adăpostul unei lumi. Atunci am văzut cum oamenii de jos, de sub privirea mea, se-ndemneau să vorbească; sloiurile de gheață din grădina mea se întăreau, vorbele răsuna din ce în ce mai tare; am prins sufletul unei vorbe: rostea ceva despre mine; și despre tine.

Despre mine, în trei timpi, despre tine, în trei timpi: intră, ieși, topește-te! Intră, ieși, topește-te! Ziua se agață de miezul timpului, e suspendată de o clipă ieșită din rând; pe lumină, vorbele obolesc. Dar în urma mea: intră, ieși, topește-te!

Am ieșit din marea de cuvinte; nu prinsesem în ziua aceea nici un pește; soarele dispăruse de mult, prietenii mei erau triști, luna își arăta cornul către răsărit. Mi-am ridicat privirile și-am revăzut tot ce v-am spus mai devreme: coloane argiloase de vedenii, gânduri printre sloiuri de gheață, lumi, oameni, lumina cu un cap de om în mijlocul ei. Lângă mine, așteptând în tăcere, un adevăr. L-am zărit într-un târziu; mi s-a făcut milă și l-am băgat în sân, deși n-aveam ce face cu el. Acasă, lângă cei ce mă așteptau, am fost covârșit de adevăr; am fost șlefuit, carnea mi-a fost din nou turnată în forme omenești, sufletul, despre care habar n-aveam, s-a despărțit de locul mic în care-l ținusem până atunci. După toate astea, mi-am zis, ca din senin: Stai! (Ca și cum aș fi vrut să plec undeva sau să fac ceva necugetat!?) Plasa mi s-a umplut de pești a doua zi; adevărul se făcuse mare cât un stat de om, luase chiar chip de om; și, șchiopătând încă, se mișca de colo, colo, fără astâmpăr; era bucuros că se putea oricând băga în apă să se răcorească: suflul îi era incandescent.

Adevărul a crescut, apoi, mai mare decât mine; bolta, deasupra-i, sclipea intermitent ca la o ploaie de meteoriți; pământul pe care îmi țineam tălpile se uscăse și mă înțepa: m-am luat după adevăr: încoace și-ncolo. În pași de dans, după adevăr. Printre umbre înțepate în mijlocul întinericului lor și sloiuri de gheață agățate de orice gând despre zeii care-și spălau fălcile lângă un obelisc.

Oameni buni, nu priviți degetul meu arătându-vă locul acela; nu mă priviți în dreptul gurii cu care rostesc despre acest adevăr (care m-a părăsit, desigur, a doua zi); nu-mi priviți nici măcar vorbele despre el: rotocoale de aer ieșind violent printre buze; nu vă uitați nici măcar la înțelesurile lor; toate acestea sunt degete arătând luna. Priviți către orizont; lărgiți-l până la limita de sus a sensibilității voastre; acum dezlegați-vă sloiurile de gheață printre care vă păstrați gândurile, dați-le drumul în timp; și gata.

“Credință și rațiune”: titlul unei cărți pe care am cumpărat-o Odată dintr-un anticariat. Ce voi fi sperat să găsesc într-însa? Poate

Vreun adevăr anemic ca cel descoperit de un pescar
Într-o zi călduroasă, când peștii rămăseseră în adâncurile
mării
Să se odihnească. Poate un gând prins și el de vreun val
Cu pești în poale. Am căutat îndelung; am zăbovit cu ochii
Spre mal, am stat cu ochii închiși lângă anumite cuvinte;
nimic.
Vă dau această carte dumneavoastră. Poate aveți mai mult
noroc.
V-o dăruiesc; nu am alte pretenții. Numai să-mi spuneți dacă
Găsiți ceva acătării acolo. Eu nu mai am nici o șansă: am
adormit
Odată lângă gândurile sloiuri de gheață și lângă coloanele
argiloase
Din vedenii aflate în lotul cărții.
Ce mai pot spera? Ce credeți că mai pot face?

Locuiesc într-o casă cu multe cărți; toate sunt deschise sub
lumină.
Unele, e drept, parcă refuză ochii interesați de verbul lor
Și-mi prind, cu gheare ascuțite, mâna; cum să ți-o tragi,
cum să scapi
De ghearele cărții? Am făcut următorul experiment: am stat
o oră
Cu palma deschisă peste o pagină de carte; când am
desprins-o,
Palma arăta ca mai înainte: nici măcar un semn în plus, nici
unul
În minus. Palma la fel, pagina la fel. Și chiar flacăra
lumânării,
La fel: cu grottele aruncate în mijlocul luminii. Dacă palma
nu a înflorit,
Atunci gândul nu s-a mișcat, vocea nu mi-a crăpat,
adevărul
Nu s-a înălțat,
Iar sloiurile de gheață cu gânduri agățate de ele nu s-au
topit, căci
Nici întrebările
Nu au sângerat abundent. Luați o carte și faceți exact
Experiența de care v-am vorbit: o deschideți la o pagină
anume,
Apoi, așezați mâna, cu palma deschisă, peste ea și
așteptați; o oră
Încheiați. Aștept și eu
Raportul despre experiență. Dacă nu găsiți o carte la
îndemână,
Folosiți o tigaie de fontă (sau de teflon): are exact
caracteristicile
Cărții. E adevărat, încrustările sunt mai rotunde, semnele
Adânci, nu înalte; dar nu are sloiuri de gheață, căci
Cuvintele și semnele de care vorbeam sunt încarcerate
Între limbile focului.
Ați pierdut din vedere flacăra lumânării! Nu e târziu să o
aduceți
Acum. Flacăra vă zgârâie fața? Peștii au obosit sub apa
caldă
Și s-au ascuns sub stâncile reci din ochii cu care îi căutați?

Natura credinței: zăbava cu palma pe semne; adevărul
crescut
Până-n tavan (sub cer); gânduri aruncate în
Ape mocirloase în care înoată sloiuri
De gheață aproape topite. Și peste toate, fața zgâriată de

Flacăra unei lumânări.
Te-ai poticnit în fața unui astfel de crez? Ai nădărdit
Să crești tu până la cer? Să înnoptezi, cu ideile tale cu tot,
Într-o casă luminată unde nu se află nici o carte sau nici
Un alt obiect cu semnele aruncate la vedere sau printre
Limbi de foc?

Dați drumul gândurilor în timp; și gata.
Snopi de tăceri, otgoane întinse peste prăpastia liniștii, fiii!!!:
Iată semnele culcușului tău, credincios adormit lângă
Un obelisc de unde au fugit toți zeii, toți oamenii normali,
Toate lucrurile cât de cât dezghețate; chiar adevărurile
încălțate
În ziceri dactilografiate, acidulate, oficializate, mediatizate.
Adevărul crescut sub cer?

S-a ridicat atât de sus, încât, stând cu capul în nori, picioarele
Au devenit obeliscuri alături de care zeii și oamenii își
Spală fălcile bune pentru rostirea numelui propriu.
Natura credinței? Numele adevărului cu picioarele obeliscuri
Suspinat în tăcere în prăpastia liniștii, în lumea agitată de la
Poalele oricărui obelisc.
Numele acesta, crescut sub cer?

Fiecare îl rostește pentru sine ca și cum l-ar vedea,
L-ar auzi, miroși, gusta și mai cu seamă, pipăi. După toate
astea,
Gândurile se dezgheată, vedeniile se destramă, Cel căutat
Curge ca o apă ce poartă-ntre razele ei încarcerate peștii
Lumii urlând de singurătate; și peștii vieții intrând în timp,
Fluidizându-l. Numele adevărului crescut sub cer? Fiii!!!
Onomatopee deshidratată! Colonadă sonoră cu timpul spart și
Cu umbra înțepată în mijlocul întunericii ei! Natura credinței
Prinsă sub solzi de granit pe care este încrustată o
întrebare: Ți-ai?

Numele adevărului crescut sub cer?
Materialul din care-s turnate vedeniile?
Locul în care-s adăpostiți zeii retrași de lângă obeliscul
Din centrul lumii?
Adâncimea prăpastiei timpului?
Adevăratul meu nume? Numele tău adevărat?
Numele înscris pe solzii de granit ai credinței?
Unde să fie? Cum să fie Cel îndelung căutat?

Natura credinței: buzunarul de la piept umflat
Cu adevărul zărit printre cutele lui, în timpul
Unei plimbări; adevărul crescut lângă un copac,
Într-un colț al lumii opus celui cu obeliscul iubit de zei.
Buzunarul de la piept umflat de vânt, gura întredeschisă
Ca pentru a spune un Cuvânt; sloiul de gheață din centrul
Capului, topit, așezat pe o cale deschisă sub cer;
fălcile mele
Spălate, mișcându-se după ritmul zeilor de la poalele
Obeliscului, zeii ce-și caută viața în cuvânt.

Natura credinței? Zâmbetul unei bunevoinițe
Scoase din timp;
Talpa unei îngăduințe trimisă la culcare, printre
Neființe; prostia unei necuviințe întoarsă către spălătorese
De fălci. Culoarea deschisă ce macină întunericii unei
Umbre și mersul grăbit al unui domn neștiut pe un drum
Așezat peste straturi verticale de urme.

Blestemul ca motiv folcloric. Blestemul de dragoste - relația mamă-fiu, mamă-fiică. Blestemul și înstrăinarea. Forțe vivificative. Desferecări de blesteme. Practici magice propice exorcizării

Gherasim RUSU TOĞAN

(urmare din numărul anterior)

Dar, pentru esențializarea noțiunii aflate în atenție, considerăm că textul *Descântecului desferecător de blestem*, însoțit de gestică adecvată, se ornează cu o mulțime de invocații la adresa elementelor perene ale naturii și vieții în genere, apropiindu-se, într-un fel, de *Cântecul cununii*, *Cântecul funebru* sau chiar de invocația din Caloian. Așadar, să-i urmărim deșirarea florală, în forma pe care autorul a moștenit-o de la mama sa:

„Vântule, oprește-te, / tu, izvor, pornește-te! / Păsări mari, opriți-vă, / turme, rânduiți-vă, / iarbă, leagăna-te-n soare, / fugiți relelor izvoare! / Zi de vară fii mai lungă, / Oilor opriți-n strungă / rămâneți nedeocheate / de uitături streochiate! / Holdă, boabă fă cât nuca, / umbre, fugăriți năluca! / Grindină, nu pustii / strugur verde nu plesni! / Tu, fântâna mea, fântână, / să n-ajungi față bătrână, / să n-aduni apă sălcie, / apă tulbure nu-ți vie! / Lună și luciri de stele, / ascultați rugile mele: / Răcorite de v-ați vrea, / nu stricați fântâna mea! / Iernilor, când bântuiți, / bune cu fântâna fiți, / nu-nghetați izvoarele, / că mor căprioarele! / Tu, pădure și hotar / fiți-i noaptea de pândar, / ielele să nu mi-o sece, / apa să-i rămâie rece!”

Ca practică, în dincolo de vraja cuvântului magic, se cufundă apoi cumpăna cu găleata în adâncul fântâni. După scoaterea apei, se apropie un copil, îndeplinind poruncile Descântăreței: „Gustă, copile, apa din căușul palmelor tale! E bună, e rea, e sălcie? / E bună! / Rotește-te acum în jurul fântâni, stropește peste tot, să nu-i piară apei sămânța!” Sunt apoi chemați și alți copii: „Veniți, copii, și vă spălați obraji, ca apa să rămână mereu curată ca sufețele voastre!”

În sfârșit, Desferecătoarea de blestem sparge cu palmele sale din nou oglinda apei, aruncând apoi conținutul găleții la picioarele asistente. „De-acum, cu apa ei răcoriți-vă, din brațe să vă fugă moleșala, să puteți aduna roada hotarelor, de apă, farmec de nimeni știut să vă lege, întru dospirea pământului”, mai urează Descântăreța.

Posibil ca, dintr-o asemenea atitudine, să se fi născut și teama de a nu profana nici prin gestică și nici prin fapte fântânile. Apoi, întru purificare, se plantează pomi în jurul fântâni abia dată lumii, se înalță în apropiere o troiță, la rândul ei sfințită. Pe vremuri, se ridica un stâlp al soarelui sau al cerului, o floare încremenită, coloană pe care erau încrustate elemente simbolice, și multe alte însemne ce ne vorbesc prin vremi de atitudini încălcate de sacralitatea omului pământului, în relație cu lumea din jur, dătătoare de benefic.

Tot dintr-un asemenea concept derivă și teama față de unele fântâni, considerate blestemate și părăsite din diverse motive: s-a înecat un om, în apropiere s-a comis o crimă etc. În asemenea cazuri, colectivitatea s-a văzut depășită, pentru a mai încerca o desferecare și ca urmare, ele au fost lăsate în paragină, cărările oamenilor nu mai duc înspre ele, peste oglinda apei s-a țesut strai de broască și totodată uitarea: „Dacă te-ai apropia de o asemenea fântână, te-ar trage umbrele rele, că noaptea, acolo, se reîntoarce sufletul mortului!” se spune despre una din fântânile părăsite, din hotarul satului meu...

Dar, cu referire la individul care, prin neam, perpetuează un blestem, se cunoaște așa-zisul *Botez de ștergere* sau *de curățenie*, procedură care implică trăiri adânci, pentru ca însemnele blestemului să se poată șterge. Ca urmare, *Desferecarea de rele a fântâni* este adeseori însoțită și de o asemenea gestică.

Alteori, se botează un copil de curând născut cu apă dintr-o fântână pe care conștiința colectivă o consideră sacră. Se pare că acest copil va deține puteri tainice asupra lumii, mai ales de alungare a duhurilor rele ce-ar putea stăpâni peste acest început de viață. Fântână și copil, asociere din care însă se desprinde ființa ca stare ce primează, prelungindu-și calitățile asupra lumii din jur.

În practica desfășurării acestui botez, Descântăreța este însoțită de un bărbat cu un ștergar pe mâini, de obicei chiar tatăl copilului. Mama, abia ieșită din casă, cu restricțiile impuse de naștere încheiate, își primește de la nașă copilul proaspăt botezat de către preot, venind cu el la fântână. În respectiva practică „de curățenie”, tatăl își stropește copilul cu apă, în vreme ce Descântăreța își ceartă nălucirile. De altfel, sunt invocate ursitoarele, simbol al atâtor posibile deveniri, în planul umanului: „Ursitoare, torcătoare, / Cu ce-mi rămâneți datoare? / Dați-i lui, copilului, / Sâncelele soarelui / Și-i mai dați de la plecați / Puterile vântului / Limpezimea cerului / Ca să fugă norul / Limpezind izvorul, / Să ridice mâna, / Limpezind fântâna! / Nu-i lăsați voi, ursitoare, / Să mi-l calce în picioare, / Râii lumii ca tăciunii! / Împliniți-l să-nflorească / Sufletul să și-l păzească / Și să crească precum mărul, / Precum crește calapărul!” (13)

Se înțelege, poezia respectivelor practici, cântată cu multă simțire, intensifică solemnitatea momentului, accentuând calitatea divinatorie a practicii, prin care, vizându-se bunăoară pruncul abia născut, se retează efectul unui blestem. Ordinea se cere, astfel, restabilă, atât pentru liniștea obștii, cât și a victimei, prin care se purifică o lume.

Cu regretul că respectivul motiv poetic nu poate fi epuizat chiar printr-o cuprindere exhaustivă, închidem cercul, prin câteva considerente de ordin general.

Dacă blestemul ca marcă a voinței de a pricinui ori a plăti un rău cauzat din varii motive își găsește modalități felurite de explicare a cauzelor și acțiunii sale, totuși, cealaltă fațetă a descântecului, respectiv cea transferată în joc poetic, își are cu totul alte dimensiuni de efect afectiv și desfășurare dramatică. Respectiv, după cum am încercat să convingem, cântecele și respectivele practici, la dimensiunea tonalităților, însumează splendori poetice de mare rafinament expresiv și-n ordinea lumii înscriu trăiri pe game diverse; de la vaier și lamentare, la strigăt disperat și blestem de soartă. Iar în sinceritatea expresiei sale, cântecul a pietrificat în formele sale o întregă mitologie, oglindind în puritatea universului său, deopotrivă, individ și colectivitate.

13. Gherasim Rusu Toğan, *Apa - stare de oglindă*, Editura Libra, 2003, p.124 și urm.

CONVORBIRI LITERARE (nr. 3 / 2005). Cassian Maria SPIRIDON are în centrul editorialului său ORIZONTURI DUBLE «Trilogia culturii» de Lucian Blaga. „Optzeciști? Puțini am fost, mulți am mai rămas” afirmă prozatorul Constantin STAN, într-un interviu realizat de Dan Mircea Cipariu („Sunt un fervent cititor de poezie. Dacă o proză nu este convingătoare de la primele pagini, nu mai am răbdarea și nici nu mai fac investiții de timp în respectivul text doar cu gândul că poate voi afla ceva interesant. În schimb, sunt în stare să mă bucur și de un singur vers dintr-o carte altminteri proastă. De aceea, sunt și iritat de modul în care se face critica poeziei - grăbit, superficial, de parcă s-ar opera cu toporul și nu cu finețea unui bisturiu. Pentru binele literaturii române, sunt de recuperat zeci de poeți extrem de interesanți, sunt de comentat mulți poeți extrem de interesanți, pentru că o cultură nu se face din insule, așa cum un covor nu este numai nodurile de lână vizibile, ci și textura pe care ele se așează.”). Alte texte interesante semnează: Irina MAVRODIN (Sindromul mâinii străine), Constantin CIOPRAGA (Un artist emblemă: Ion Irimescu), Nicolae STROESCU STÂNIȘOARĂ (Acum 50 de ani la Berna), Alexandru ZUB (Spațiul carpato-danubian și paradigma migrației), George POPA (Eminescu și matricea stilistică a culturii românești), Ioan HOLBAN (Romanul ca aventură a spiritului). Rubrica «Din valorile presei» bagă de seamă și texte din „Revista Nouă”, ceea ce ne bucură, desigur.

CAFENEUA LITERARĂ (nr. 3 (23) / martie 2005) e din nou o surpriză plăcută. Maria Șenilă-Vasilu glosează, în editorial, pe paradoxul a două expresii obsedante la noi: „orice e posibil” și „nu se poate face nimic”. *Antologia Cafenelei* e dedicată Irinei Mavrodin – o conștiință literară. Poezie de Gheorghe Grigurcu, Liana Rus, Leonard Gavrilu, Florin Dochia și cronici literare pertinente. Continuă eseu lui Marian Barbu - *Oglinda lui Narcis*.

POEZIA (nr.1(31) / 2005). Știm deja, aici nu se lucrează întâmplător; programul publicației trimestriale este stabilit pentru câțiva ani de zile înainte, astfel că viitoarele numere vor avea ca teme: 2005 - Poezie și moarte, Poezie și clipă, Poezie și veșnicie, 2006 - Poezie și vin, Poezie și apă, Poezie și foc, Poezie și frig, 2007 - Poezie și religie, Poezie și rugăciune, Poezie și mit, Poezie și geneză, 2008 - Poezie și sugestie, Poezie și ambiguitate, Poezie și aluzie, Poezie și sentiment, 2009 - Poezie și vid, Poezie și somn, Poezie și haos, Poezie și cosmos. În acest număr, „La început a fost lectura...” se intitulează dialogul cu poetul Lucian ALEXIU realizat de Cassian Maria SPIRIDON. Prestigioasă și elegantă «revistă de cultură poetică» include în selecția din acest număr (tema: Poezie și viață) și două poeme de Florin DOCHIA, din ciclul *Artele suferinței*. Mai reținem eseu lui Bogdan CRETU intitulat «Matei Vișniec. Poezia despre poezie» și cel al lui Marius CHELARU: «China, China sau Sye, sye, Taiwan (I)».

VATRA (nr. 11/12 & 2004). Dezbateră numărului se cheamă «Înapoi la lirism» și se răspunde la întrebările: „1. Ce reprezintă pentru Dvs. lirismul? 2. Este lirismul doar o modalitate de a fi a poetului sau îl recunoașteți în toate domeniile literarului? 3. Pot exista crize ale lirismului? 4. Ce șanse credeți că are lirismul astăzi? 5. Vă rugăm să selectați din creația Dvs. sau a altui scriitor un fragment liric pe care îl considerați reprezentativ.”. Iată un fragment din cele „Câteva precizări”: „Cine (mai) vorbește în poeme? E o întrebare ce s-a pus și se mai pune încă. Răspunsurile la această întrebare oferă o multitudine de imagini și idei referitoare la statutul lirismului și la cel al subiectului liric.

Ancheta revistei noastre a dorit să illustreze, prin intermediul răspunsurilor unor poeți și critici literari, ecoul dezbaterilor despre lirism și subiectul liric în conștiința literară de la noi. Așadar, cine vorbește în poeme? Cine este subiectul liric?”. Un spațiu generos este oferit primei părți a eseului lui Dan Ungureanu «Prefacerea mentalităților». *Pour la bonne bouche* transcriem un fragment din textul lui Al. Cistelean «Poezia leneșă (postmodernească)»: «Leneșă cu călduri e poezia de prohab, o poezie care se închipuie călcând eroic peste tabu-uri numai pentru că strigă în gura mare vorbe pe care, atunci când poeții erau și ei niște copii, învățătoarea le interzicea. Desfacerea șlițului sau ridicatul poalelor sunt, în poezie, o artă mult mai grea decât în realitate. Las'că și acolo ele sunt o artă! Iar masturbarea în artă e o artă delicată, subtilă, nu doar ceva declamat cu provocare. Leneș cu precizie e minimalismul, simplă redundanță mecanică a realului. Plictiseala e aici plictiseală, lehamitea e lehamite literală (și literară, firește). Nimic nu e mai mult decât e, nimic nu e și altceva decât pare. E poezia trosc-pleosc și atât.»

VIATA ROMÂNEASCĂ (nr. 3-4, 2005) Urăm viață îndelungă strălucitei reviste cu ocazia anului C (100) eveniment marcat de contribuții literare și documentare. Citim cu plăcere *Literatura erotică într-o epocă de tranziție (1774-1866)* de Andrei Oișteanu, precum și competențele comentarii critice în actualitate. Asemenea, cronicile literare semnate de Mircea A. Diaconu, Maria-Ana Tupan și Radu Voinescu. Interesant cum venerabila revistă acordă atenție celor mai actuale „probleme” literare. În acest nr., ancheta *Proza, azi*, la care răspund Liviu Antonesei, Ion Bălu, Florin Mihăilescu, Constantin Trandafir și Radu Voinescu, și ilustrează la obiect cu prozele semnate de Vasile Andru, Stelian Tăbăraș, Marin Mirncu, Adrian Dinu Rachieru și cu interpretări ale prozei.

ATENEU (nr. 3, martie 2005). Sergiu Adam consemnează un interviu cu C. D. Zeletin: „Înțeleptul se opintește în finit și se bucură, filosoful alunecă în infinit și se melancolizează...”. Leo Butnaru e în ton cu... tema colocviului nostru: *Iubirea față de departele tău - un paradox?* cu referire la Nietzsche. Sorin Munteanu scrie despre „Iubirea aproapelui și problema resentimentului”. Tot Nietzsche vine cu sugestiile, dar și Nae Ionescu și Rorty. Constantin Călin glosează despre bătrânețe (fără cochetărie!), despre camera sa - „vizuină de hârtie”, despre „critica literară” cum era „văzută” în *Dacia literară*. Exegețul lui Bacovia iubește și practică strălucit memorialistica. Vasile Spiridon scrie atractiv despre un subiect aparent banal: G. T. Kirileanu, având ca pretext o carte consacrată cărturarului nemțean.

LITERE (nr. 3 - martie 2005). Când noi, iată, abia am adunat un an, revista aceasta format mic și cu prestanță mare a împlinit respectabila vârstă de... 5 ani. La încă foarte mulți! Inimosul și vigurosul director, scriitorul Tudor Cristea, se bucură cu sobrietate în editorial, dl. Mihai Stan, redactorul-șef face un „scurt istoric” al publicației, iar, în continuare, e prezentată cartea de vizită: structura și sumarul în ordine alfabetică a rubricilor de la origini până în prezent. Dintre colaborările actuale, consemnăm: Alexandru George (*Cititorului nu-i șade bine cu drumul*), Mircea Horia Simionescu (memorialul *Forfecări*), Barbu Cioculescu (despre cartea Adrianei Babeți, *Dandysmul. O istorie*), Tudor Cristea (comentează cea mai nouă carte a lui Ioan Adam), Henri Zalis consideră cartea lui Mircea Horia Simionescu, *Cum se face*, un „film autoreferențial” etc.

ADEVĂRUL LITERAR ȘI ARTISTIC și-a schimbat echipa redacțională dar nu și obiceiurile. Tinerii care-o fac de-acum sunt foarte serioși. Nr. 763 / 12 aprilie 2005 dedică numeroase pagini papei Ioan Paul al II-lea și relației acestuia cu artele. *Râsu'-Plânsu' în dosarele Securității* apare în nr. 764, adică umor de limbaj în textele delatorilor și ofițerilor temutei instituții. În același nr. Medalion Herta Müller. Cronică literară și-o adjudecă, de-acum, un nume deja impus: Bogdan-Alexandru Stănescu. Nina Vasile vrea să afle și să ne spună *Cine e poezia* și ne dezvăluie, în serial, *Calea poeziei* la strictă actualitate, cu citate și fără prejudecăți. De urmărit. Scandalul de la Muzeul Țăranului Român e în dezbateri în nr. 765, unde mai citim despre Macedonski (Teodor Vârgolici, revenit, ca și Romulus Căpălescu, la rubricile consacrate), *Condiția scriitorului înainte de 1989 – cazul Ion Caraion*. Așadar, nu avem a ne schimba vechiul obicei săptămânal de a scormoni după „adevărul literar și artistic”.

ROMÂNIA LITERARĂ (14, 15, 16 / aprilie 2005). Din cele trei numere, reținem paginile despre *Debutul poetic al lui Nichita Stănescu* semnate de Alexandru Condeescu, *Antologia inocenței - Omagiu lui Urmuz* (recomandare de lectură pentru prietenii noștri de la FEED BACK!), *lecturile la zi* semnate de Marius Chivu, Tudorel Urian, Simona Vasilache, *cartea românească* de care se ocupă, iată, Daniel Cristea-Enache, și *semnul de carte* propus de Gheorghe Grigurcu.

VIATA ARĂDEANĂ (nr.3-4-5, febr.-mar. 2005) și **VIATA DE PRETUTINDENI** (nr. 2, martie 2005), două reviste cu același director: dl. Sabin Bodea. Reviste „de cultură și performanță”, am găsit aici lucruri interesante, din care reținem „Magnificul Florin Piersic, din nou la Arad”, numeroase lansări de cărți, poezii de Izabela Romanescu și Constantin Popovici, Premiile de excelență ale Asociației Române pentru Patrimoniu, „Substanța metafizică, element de bază al metaforei în poezia lui Nichita Stănescu și Virgil Mazilescu” de Al. Florin Țene, comentariul aceluiași la cartea lui Eugen Evu, *Stăpânul jocului*.

ARGES (nr. 3(273 /martie 2005) dedică două pagini Centenarului Radu Gyr (una de poezie) și alte două lui Vladimir Streinu prozatorul – Restituiri. Într-un lung interviu (Dumitru Augustin Doman – rubrica *Bucătăria de revistă*) Cassian Maria Spiridon trece în luminează un deceniu de „Convorbiri literare”, dar și trecutul ce traversează „trei secole și două milenii”, cu toate avaturile sale: „Programul junimist tutelează și în prezent revista, cu adecvarea necesară la prezent”. Un alt interviu, din care avem doar prima parte, îl are ca erou pe filosoful Mihai Șora. Sonete de Carolina Ilica. Un număr bogat și variat.

POESIS (3-4-5 / martie, aprilie, mai 2005). Remember Ioan Flora și Ion Chichere (elegii de G. Vulturescu, Adam Puslojic, Gellu Dorian, Paul Vinicius Leoe Butnaru Florin Silișteanu, N. Sârbu...). Istorie literară: Timotei Cipariu – poetul religios; M. Eminescu și poezii ardeleni. În finalul Editorialului, D. Păcuraru se întreabă (retoric?): „Dar până la urmă trebuie prins ministerul [culturii] în ceea ce ar trebui să se numească sistemul cultural?” Cronici literare despre Varujan Vosganian (G. Vulturescu), Angela Marinescu (Gina Puică), Ion Cristofor (Viorel Mureșan). Firesc, multă poezie, între autori și câmpineanul Florin Dochia. Dar și proză de Gh. Schwatz – *Drumul lui Richard le Noir în Italia*. Vasile Spiridon semnează o utilă *filă de dicționar* Cassian Maria Spiridon.

CRONICA (nr. 3 / martie 2005). Dintr-un număr ca o grădina englezească, reținem cele două pagini de poezie semnate Ion Enache – experiență la limita morții; acel Q drept titlu de poeme pare a fi Omega. Iată: „Ce-i frumos la femeii e împrumutat de la floare” și „Melcii sunt o formă de renunțare”. De asemenea, pagina „generația '60” (continuare cu urmare) semnată de Liana Scărlătescu – analitic, *sine ira et studio*, ceea ce, în ultima vreme, e mai rar. Valeriu Stancu începe breviarul său de francofil, pe care, recunoaștem, unii dintre noi îl așteptau de multă vreme, mărturiile verbale fiind doar incitante și... ubliabile.

AXIOMA (nr. 60 / martie 2005) a făcut cinci ani. LA MULȚI ANI! Este publicat discursul acad. Eugen Simion la primirea titlului de *doctor honoris causa* acordat de Universitatea „Petrol și Gaze” din Ploiești. Viorica Răduță merge (Cu) *Nichita Stănescu pe scara lui Iacob sau despre „câteva coerențe”angelice*. Despre *Nichita Stănescu, celebrarea eternelor contrarii* scrie Constantin Trandafir. Emanoil Toma semnează un interviu cu Adam Puslojic. Mihai Apostol continuă despre *Poezia astralelor*. Un interviu cu J. G. Ballard este tradus și prezentat de Florin Dochia. Eseul lui Viorel Cernica tratează despre *Apologia urii*. Multe și aplicate cronici literare în cele 52 de pagini de mare densitate.

FEED BACK (nr. 4 / martie 2005) se subintitulează *revistă de experiment literar* și e foarte nouă pe piața de profil. Daniel Corbu (director) tratează în editorial despre „*Omul recent*”, *satul planetar și arta cotidiană*. Este reluat un fragment din cartea lui Theodor Codreanu *Mitul Eminescu*, „Hățișurile demolării” (fără semn de întrebare?...). Călin Cocora (redactor-șef) semnează cronică literară despre cartea lui Gellu Dorian *Cafeneaua Kafka* („Volumul... pune în ochii lectorului o poezie aproape stranie”). Mai senează Luca Pițu, George Ceaușu, Florin Crăsmăreanu (*Heidegger și onto-teologia*). Debutează cu proză Alexandru Gavriș. Experimentul aparține poetului Horia Ziliere (și în RN s-a publicat asemănător de același autor, dar nu i s-a spus experiment...) și lui Lucian Pafene (scenetă în trei părți și trei ore). Remember Mihai Ursachi. Portret critic Nichita Danilov. Interviul cu Paulo Coelho, dar și prezență fastă: Paul Valéry – *Meditații și întrebări despre Ștefan Mallarmé*. Reconfortantă lectura revistei, dar parcă am dori mai multe argumente pentru subtitlu, inclusiv ca prezentare grafică. Succes!

ATITUDINI (nr. 14 / ianuarie-martie 2005) apare la Ploiești și dorește „promovarea tinerilor creatori”. Director onorific fiind optzecistul Ion Stratan, revista, (cam prea) aerisită, își atinge oarecum scopul, chiar dacă avem credința că forțele literare tinere din „Cetatea Petrolului” sunt mult, mult mai puternice. Poate data viitoare...

CUVÂNTUL (nr. 4 / aprilie 2005). Dl. Mircea Martin & comp. reușește ce-și propune: o prezență de ținută europeană, fără eleganța poligrafică a „suspendatei” Cultura, dar cu eleganța, profunzimea și diversitatea discursului. *In memoriam Adrian Marino, Memorii. Jurnal. Corespondență, Literatură străină, Arte frumoase, Conferințele Cuvântul* (Globalizare și competitivitate. Cazul României), *Istorie, Filozofie, Sociologie, Politologie, Antropologie, Psihologie...* De citit integral și pe-ndelete.

DOMINUS (nr. 62 / martie 2005). Reținem *Puiul* (însemnări de scriitor) de Constantin Vremuleț, *Lectura publică în tranziție* de Letiția Buruiană, cronicile semnate de Stela Iorga și C. Vremuleț la *Adaptarea idolilor* de Teodor Parapiru.

Cărți primite la redacție

- T. S. Eliot** – *The Wast Land*, poem, ediție bilingvă, trad. și pref. Alex. Moldovan, Ed. Paralela 45, col. Gemini, Pitești, 2004
- Georg Trakl** – *Verklärung / Transfigurare*, poeme, ediție bilingvă, selecție, trad. și pref. de George State, Ed. Paralela 45, col. Gemini, Pitești, 2004
- Samuel Becket** – *Poèmes suivis des Mirlitonnades / Poezii urmate de Măzgălituri*, ediție bilingvă, trad. și pref. De Dinu Flămând, Ed. Paralela 45, col. Gemini, Pitești, 2004
- Gellu Dorian** – *Cartea tăcută, Scene din viața și opera Poesiei*, Ed. Cartea Românească, col. Hyperion, Buc., 2004
- Teodor Mazilu** – *Teatru*, Ed. Sigma, Buc., 2001
- Ioan Radu Văcărescu** – *Ritualul melancoliei*, poeme, Ed. Paralela 45, col. 80, seria Antologii, Pitești, 2002
- Aura Christi** – *Ochiul devorator*, poeme, Ed. Axa, col. La steaua. Poeți optzeciști, Botoșani, 2004
- Octavian Onea** – *Titus*, piesă în trei acte, cu un „Timbru” de Ion Stratan, Ed. Printeuro, Ploiești, 2004
- Gelu Nicolae Ionescu** – *Ai călătorit vreodată cu tăcerea?*, poezii, Ed. Viitorul Românesc, 2004
- Shakespeare** – *Romeo și Julieta, Visul unei nopți de vară*, repovestiri de Mihaela Pădurariu și Anca Petrovici, vol. I, Ed. Cartea de buzunar, București, f.a.
- Nichita Stănescu** – *Leoaică tânără, iubirea*, 70 de poeme de dragoste, ediția a II-a, selecție, prefață și schiță bio-bibliografică de Constantin Manolache, Ed. Libertas, Ploiești, 2005
- *** - *Nichita Stănescu sau schimbarea monedei în cuvânt*, ediție îngrijită de dr. Ion Donoiu și Constantin Manolache, Ed. Libertas, Ploiești, 2005
- *** - *Aerul dintre coarnele cerbului*, antologie lirică a laureaților concursului de poezie Nichita Stănescu, ediția 2005, Ed. Libertas, Ploiești, 2005
- Cassian Maria Spiridon** – *Petre Țuțea între filozofie și teologie*, ed. Cogito, Oradea, 2004
- Adrian Alui Gheorghe** – *Tinerete fără bătrânețe și sentimentul tragic al timpului*, Cuvânt înainte de Petru Ursache, postfață de Mircea A. Diaconu, Ed. Conta, 2004
- Daniel Corbu** – *Manualul bunului singuratic*, cu o prefață de Alexandru Pintescu, Ed. Opera magna, Iași, 2004
- Aurel Dumitrașcu** – *Scene din viața poemului*, îngrijire ediție, selecție și note bio-bibliografice: Adrian Alui Gheorghe, postfață de Vasile Spiridon, Ed. Conta, 2004
- Vasile Spiridon** – *Perna cu ace, I, (Din vremea „obsedantului deceniu”)*, Ed. Timpul, Iași, 2004
- Lucian Alecsa** – *Judecătorul*, roman, Ed. Timpul, Iași, 2005
- Dan Ioan Marta** – *Îngrijitorul de nori*, Colecția Poesis, Ed. Fundației Culturale Libra, București, 2005
- Constantin Ciopraga** – *Partituri de voci. Poeți ai acestui timp*, Editura Junimea, Iași, 2004
- Ioan Adam** - *Zidul și litera*, Editura Adam, București, 2004
- Ion Beldeanu** - *Starea de vid*, Editura Lidana, 2005.
- Elena Ciobanu** - *Poezii cu ceas*, Editura DramArt, Universitas XXI, 2004
- Amita Bhowe** - *Maree indiană. Interferențe culturale Indo-Române*, Mihai Dascal Editor, București, f.a.
- Amita Bhowe** - *Eminescu*, Mihai Dascal Editor, București, f.a.
- Nichifor Crainic** - *Iisus prin grâu. 50 de poeme religioase*, Mihai Dascal Editor, București, f.a.

Mircea Eliade - *Într-o mănăstire din Himalaia*, Mihai Dascal Editor, București, f.a.

Mihai Dascal - *Aventuri în Țara Imanenței. Exerciții de hermeneutică literară*, Editura Tritonic, București, 2003.

D. Vatamaniuc – *Lucian Blaga. Documentare la biografia sa și a operei*, Mihai Dascal Editor, București, f. a.

Victor Sterom - *Saxume* (vol. I), Editura Cartfil Tor, București, 2004

Ion Panait - *Amurgul zilei de mâine*, poeme, Editura Pallas, Focșani, 2004

Ion Panait - *Cu prietenie în umbra gândului*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2004

Cătălina Ene - *Timp contra timp*, eseuri, Editura Confession, Ploiești, 2004

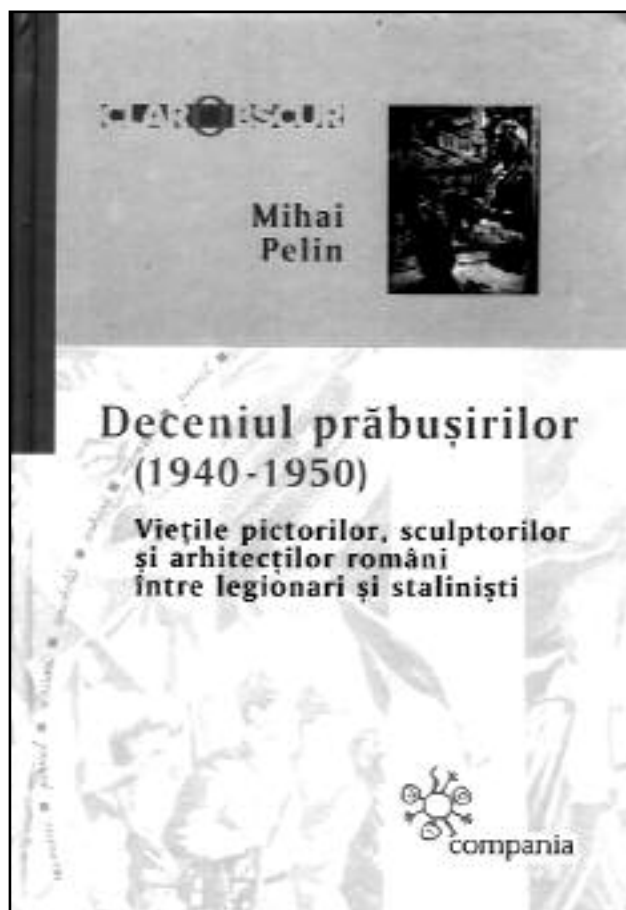
Gheorghe Licsandru - *Am fost până la ai noștri*, poezii, Editura Printeuro, Ploiești, 2005

Gheorghe Licsandru - *Rănită ești secundă*, Editura Printeuro, Ploiești, 2005

Costică Oancă - *Clipa cea repede*, Editura Pax Aura Mundi, Galați, 2005

SEMNAL

Mihai Pelin - *Deceniul prăbușirilor (1940-1950). Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților români între legionari și staliniști*, colecția ClarObscur, Ed. Compania, 2005

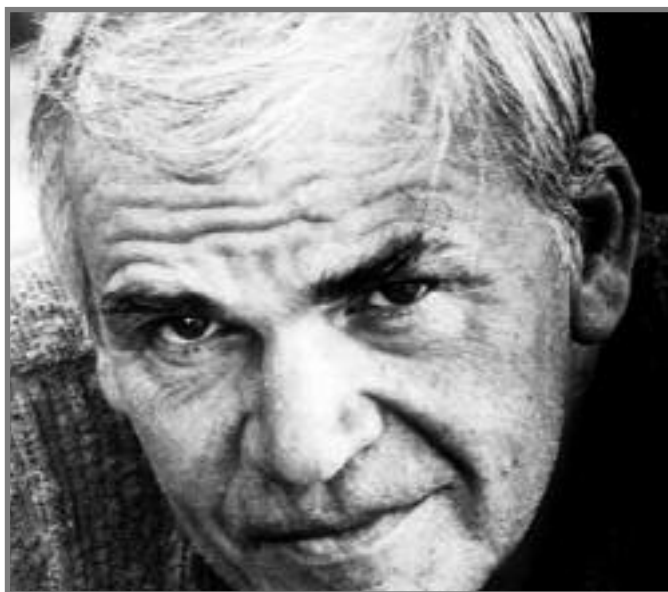

Rezistența lui Kundera

 e trezeci de ani, iată, Milan Kundera (n. 1 aprilie 1929, la Brno), trăiește și scrie în Franța. Atitudinea lui față de evenimentele din 1968, din Cehoslovacia, l-au împins la exilul mai mult sau mai puțin voluntar, se folosul literaturii europene. Activitatea de romancier, continuată, în țara gazdă, cu «La lenteur», «L'identité» și «L'ignorance», s-a completat fericit cu eseurile «L'art du roman», «Les testaments trahis» și, de curând, «Le rideau». Scrierile sale teoretice se constituie într-o reflecție a artistului „de înaltă școală”, cum spune Marc Fumaroli (de l'Académie française). Ele dublează creația ficțională cu eseuri de creator desprinse din experiența proprie de poetică a romanescului. Astfel, domeniul este împărțit în „marea poezie antilirică” (în interiorul căreia se consideră), „sfânta Biserică a inimii” (ficțiunea romantică sau „minciuna romantică”, cum reia Kundera de la René Girard) și ficțiunea „angajată” în serviciul unei teorii sau ideologii. «Le rideau», cartea apărută de curând, numită de comentatori și „a treia evanghelie kunderiană”, e o introspecție de cunoaștere, formulată anterior discontinuu («L'art du roman») sau cu o muzicalitate austeră («Les testaments trahis»). Avem de-a face cu o serie de șapte scurte „improvizații” a căror tematică și diversitate nu e lipsită de limpezime și simplitate a execuției. Vehemența polemică din «Les testaments trahis» este mult atenuată, spre exemplu contrastul implicit, dar crud, între dicțiunea vie și naturală și acel *galimatias* cu pretenții literare sau filosofice care trec drept abilitate pentru mare parte a criticii (și la ei, și la noi). De aici, proliferarea unei literaturi obeze, numai câțiva solitari continuând să lupte pentru preeminența esențialului, un fel de «noi stoici într-o eră guralivă». „Cortina” beneficiază de savuroase arabescuri ale unei „științe vesele” care îmbracă o poetică a scriiturii.

Definiția romanului rămâne aceeași: „Marea formă de proză în care autorul, prin intermediul unor *ego-uri* experimentale (personaje), examinează până la capăt câteva teme ale existenței”. Romancierul e, așadar, un descoperitor care, perseverent, caută să dezvăluie enigmaticele, misterele, ambiguitățile sufletului omenesc prin intermediul unor posibilități ficționale (existențiale). El nu examinează realitatea, ci, existența. El e în căutarea enigmei eului. Filosofia sa e aceea a îndoielii și a incertitudinii („Fericirea este îndoiala” spune cândva fotografii Henri Cartier Bresson). Kundera vorbește de o cuminenție a romanului, cuminenție impregnată de umor și ironie, două elemente consubstanțiale ale acestuia. Umorul ne face să luăm cunoștință că totul e insignifiant. Prin el, cuvintele „frumoase” sunt reduse la neant. De aceea, marii inamici ai umorului sunt politicienii, dogmaticii religioși, ideologii de orice fel, romanticii și sentimentalii, pentru că ei cunosc puterea devastatoare a umorului și a fratelui său de suflet, ridicolul. „Umorul e strălucirea divină care descoperă lumea în ambiguitatea sa morală și omul în incompetența de a-i judeca pe ceilalți; umorul: beția relativității lucrurilor umane; plăcerea stranie născută din certitudinea că nu există certitudine”. Ironia, prin tonul său iritant, dezgolește orice certitudine de pretenția de a stabili un act ori o idee ca adevărat sau natural. „Ironia irită. Nu pentru că ridiculizează sau atacă, ci pentru că ne privează de certitudini dezvăluind lumea ca ambiguitate”.

După exemplul unuia dintre maeștrii săi, Hermann Broch, Kundera consideră romanul forma supremă a cunoașterii lumii. „Romanul nu e o confesiune de autor, ci o explorare a ceea ce e viața umană în capcana cere a devenit lumea”. Romancierul se ascunde în spatele operei sale. Viața sa intimă, personală, cotidiană nu a fost făcută publică, precum într-un jurnal. Totuși, media nu încetează să vorbească de autori, cel mai adesea, în detrimentul operei. De Kafka se vorbește ca și cum ar fi Joseph K. – constată Kundera și conchide: „procesul morții postume a lui Kafka a fost amorsat”. „grija de propria

imagine, iată incorrigibila imaturitate a omului” – spune în admirabilul roman „L'immortalité”. (Vezi paginile de pe Internet care nu exprimă, din nefericire, decât narcisismul autorului lor...).

Unul dintre aspectele majore ale operei sale de romancier, dar nu numai, este critica oricăror acte impregnate de subiectivism extrem. „Sensibilitatea este indispensabilă omului, dar ea devine redutabilă din momentul în care se consideră ca o valoare, ca un criteriu de adevăr, ca o justificare a unui comportament. Sentimentele naționale cele mai nobile au fost folosite pentru a justifica cele mai mari orori; și, cu pieptul umflat de sentimente lirice, omul comite josnicii în numele sfânt al iubirii. Sensibilitatea care înlocuiește gândirea rațională devine chiar temelia neînțelegerii și intoleranței; ea devine, cum a spus-o Carl Gustav Jung, «suprastructura brutalității»”. Asta nu înseamnă un demers în favoarea gândirii reci (înghețate), căci să nu uităm definiția aparent paradoxală: „romanul este poezie antilirică”, foarte aproape de expresia sa „dictatura inimii”. „Liricul este expresia subiectivității care se confesează; epicul vine din pasiunea de lua în stăpânire obiectivitatea lumii” – ceea ce explică „ecuația kunderiană” citată mai sus.

În continuarea acestei dimensiuni a atitudinilor sale este și opinia față de explozia divertismentului. „Marea sectă a divertismentului actual este destinată să ne facă să uităm ce suntem (cu misterele și ambiguitățile noastre)”, în profitul frivolității grosiere care este insignifianța. Nu am nimic împotriva divertismentului. Îmi place să mă amuz. Dar el a devenit o stare de spirit planetară și perpetuă. Și nu un simplu moment mai mult sau mai puțin lung. Umanitatea a devenit mai tânără, imatură, credulă, aruncată în neîncetatul prezent al divertismentului.” Și, desigur, înrobitor kitsch-ului, care, după Kundera, este „la station de correspondance entre l'être et l'oubli” – uitarea în cel mai accentuată posibil accepție a cuvântului. Uitarea de sine. Uitarea complexității și ambiguității omului și lumii. Uitarea naturii. Uitarea subversiunii unei opere de artă... „Interpretarea kischifantă (...) e o seducție venită din inconștientul colectiv, o comandă a suflorului metafizic, o exigență socială permanentă, o forță. Această forță nu vizează numai arta, ea vizează înainte de toate însăși realitatea. Ea face contrarul a ceea ce au făcut Flaubert, Janacek, Joyce, Hemingway”. „Kitsch-ul este un paravan care disimulează moartea”. Și peste tot apar mereu tot mai multe astfel de paravane... Milan Kundera este unul dintre cei care ne avertizează: paznici ai omului viu, sensibil și ambiguu, dar nu mai puțin rațional.

Florin SCARLAT